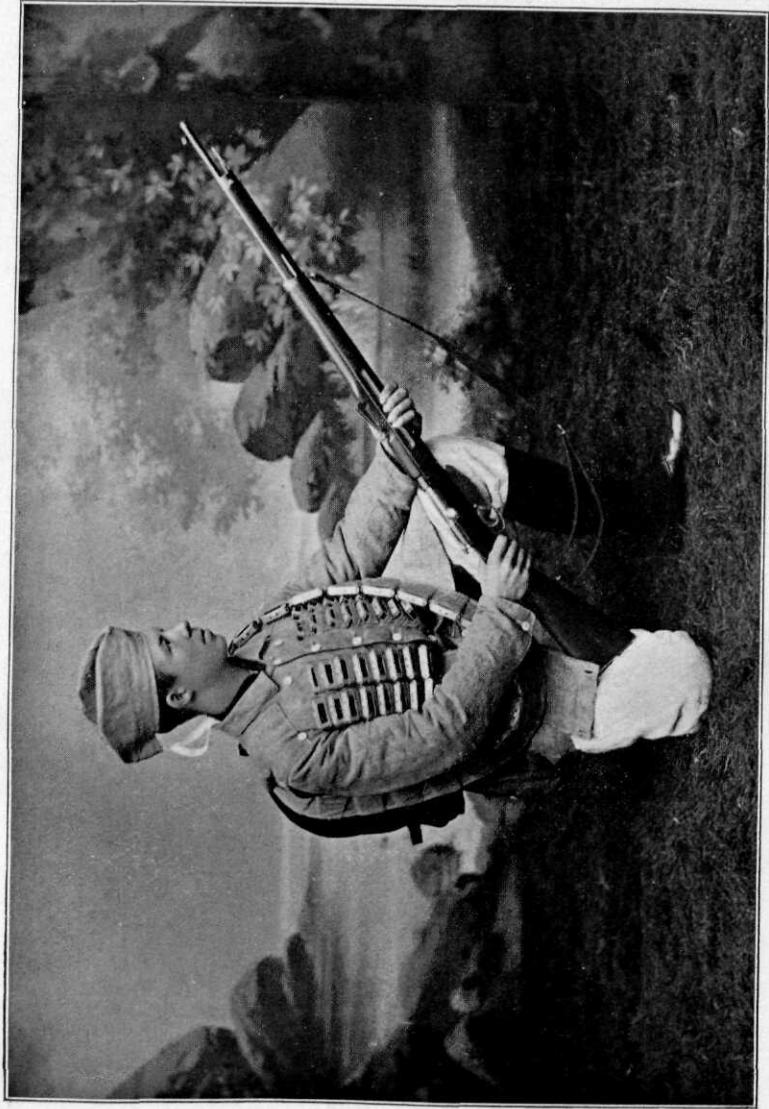

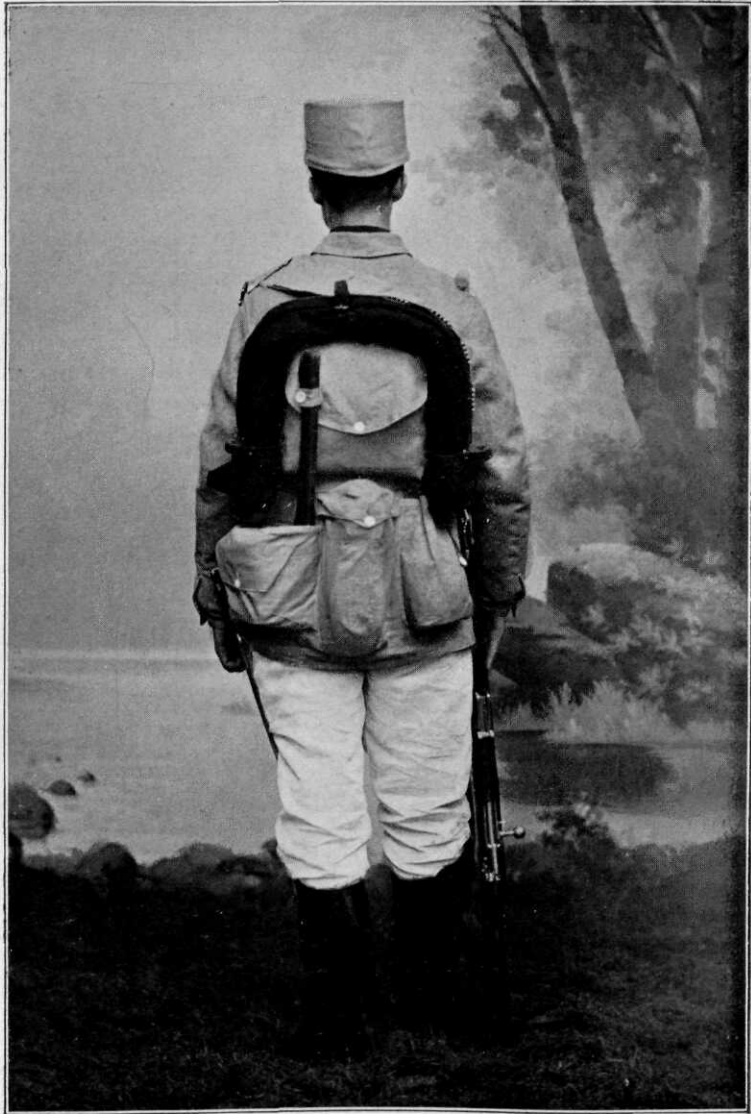
VELDTENUE - BEERSTECHER.

VELDTENUE - BEERSTECHER.

VELDTENUE - BEERSTECHER.

VELDTENUE - BEERSTECHER.

Eene nieuwe veldtenue voor de infanterie,

ONTWORPEN DOOR

den Tweede-Luitenant BEERSTECHEER.

(Met vier photographieën.)

BESCHRIJVING.

De veldtenue bestaat uit een *wapenrok*, zijnde een kiel van eene zeer sterke, watervrije stof, grauw of bruin van kleur, om het lichaam sluitende met ééne rij bronzen knoopen, een liggenden kraag en mouwen, die met boorden om de polsen sluiten door middel van een knoop.

Om het middel bevindt zich een band van dezelfde stof, 3 à 4 cM. breed, die dient om het gewicht der bepakking meer op de heupen over te brengen.

De schoenen worden in elkaar geplaatst, zoodat de hak van den bovensten schoen komt in den hiel van den onderste; de kappen worden omgeslagen en beiden vastgesjord door de veters over de holte van den onderste schoen. Daarna worden zij gestoken in een zakje, dat er nauw omheen sluit en dat genaaid zit beneden den band in het midden op den wapenrok, zoodanig, dat de bovenkant tegen den band aankomt en de schoenen met de punten naar beneden en de zolen naar buiten komen te zitten.

Vlak boven den band en dus door dezen gesteund, bevindt zich een ranseltje of liever een zak, van ± 5 cM. dikte, eveneens op den wapenrok vastgenaaid, waarin een los linnenzakje met één onderbroek, één hemd, één paar sokken en één handdoek.

Links van de schoenen en vlak daarnaast steekt de schop of bijl in een zakje, ook op den wapenrok genaaid, met den steel omhoog. Deze is nabij den knop bevestigd door een riempje met knop, dat is vastgenaaid op den zak voor het linnengoed. Buiten tegen dit schop- of bijlzakje bevindt zich dat voor den eetketel, waarin het brood wordt opgeborgen.

Rechts van de schoenen komt de veldflesch en onmiddellijk daarnaast het kokertje voor den staartstukborstel. Het riempje, dienende om dezen uit te trekken, gaat tevens door gaatjes aan den bovenkant van het zakje voor de veldflesch en trekt dit dicht, waarna de lus vastgezet wordt op een knoop. Onder de veldflesch komt het reserveration; beide zijn gescheiden door een schoonen poetslap. De lepel naast de veldflesch.

Behalve één paar sokken in den linnenzak, bevindt zich op elken schouder één paar sokken, zoodanig gevouwen, dat de schouder meer vierkant wordt. Aan de halszijde bevindt zich een paar knopen, waarmee het zakje voor de sokken (binnenzak) gesloten wordt. Boven den schouder bevindt zich een klos, om het afglijden van den geweerriem en van den patronengordel te voorkomen.

Links onder den band wordt vóór aan den wapenrok een zakje bevestigd met vetdoos, pompkoord, schroevendraaier en poetslap. Daarnaast een dito voor een borstel en c. q. het naaizakje.

Rechts onder den band een ruime zak voor eigen gebruik (tabak, pijp, papieren, enz.).

Vlak boven den band en dus daarop rustende, op de borst vier vertikale rijen, elk van acht houders, over elkander geschoven en iedere houder in een afzonderlijk zakje, de bovenkant hiervan gelijk komende met dien van den houder en in het midden een halven cirkel uitgesneden voor het aanvatten daarvan. De geheele borst is dus bedekt met 160 patronen. Onderaan de onderste zakjes, dus boven den band, zit over elke twee rijen een klep vastgenaaid, die van boven nabij den schouder met een oog grijpt in een haakje, zoodat deze gemakkelijk losgemaakt kan worden. Hierdoor kan bij het liggen geen zand of vuil tusschen de patronen komen.

Over den linkerschouder komt een gordel, gevuld met houders (110 patronen), afhangende naar de rechterheup.

Op de borst bevinden zich nog twee binnenzakken, op één daarvan een zakje voor het verbandpakje.

De pantalon (*veldbroek*), van dezelfde kleur en stof als de wapenrok, wordt van onderen gestoken in slobkousen van waterdicht zeildoek, of wel in 20 cM. hooge vetlederen rijgschoenen, z.g. jachtschoenen. Daartoe is de broek niet langer dan noodig is en voorzien van een boord met knoop.

De bajonet wordt bij wijze van een duimstok in eene lederen scheede gestoken, die vastgenaaid zit op het linkerdijbeen, en daarin vastgehouden door een riempje met knop, bevestigd vlak boven de stootplaat. De punt van de bajonetscheede is vrij en komt gelijk met de knie, zoodat de bajonet niet hinderlijk is bij het liggen.

Alles zit dus vast en sluitend aan het lichaam in zakjes, met dubbel naad vastgenaaid op den kiel en door kleppen gedekt. Deze kleppen, alsmede de wapenrok zelf, worden gesloten door middel van dubbele bronzen knopen.

Over de kepi komt een foedraal van dezelfde stof en kleur als de wapenrok, waardoor het blinkend garnituur bedekt wordt (de kokarde kan ook afgenomen worden); dit foedraal doet tevens dienst als *veldmuts* — ter vervanging van de kwartiermuts — door het met behulp van haak en oog te vernauwen, zoodat de muts om het hoofd sluit. Door dit foedraal wordt de kepi tevens gespaard voor vuil en nat worden. Een rand van 2 à 3 cM. breedte, die bij het gebruik als

veldmuts naar buiten omgeslagen wordt, verhindert het vuil of nat worden van de kepi, wanneer het foedraal daarover getrokken wordt.

Al naarmate van jaargetijde en weersgesteldheid, wordt de veldtenue gedragen of over de lakensche kleeding, d. i. korte jas en pantalon, of over den werkkie. Bij warm weer kan deze laatste gerold worden in den mantel en behoeft de kepi niet te worden meegenomen, maar alleen de veldmuts. Door deze draagwijze wordt de lakensche kleeding dus aanmerkelijk gespaard.

Het geheel wordt beschermd tegen zwaren regen en felle koude door een langen wijden mantel — die in ieder geval beneden de knie moet komen, om het afdruijen van regen op de knieën te beletten — met breeden kraag, die door een lus gesloten kan worden. Door een knoop wordt de kraag van den mantel gesloten en de mantel zelf ter hoogte van het middel eveneens door een knoop. In den mantel twee ruime binnenzakken.

Wordt de mantel niet gebruikt, dan wordt hij gerold en met riempjes tegen den rug bevestigd, boven over den linnenzak en terzijde daarvan.

BESCHOUWINGEN.

Als voorschrift zou moeten gelden, dat de wapenrok steeds volledig gepakt moet zijn, ook het brood opgeborgen in den ketel. De wapenrok wordt, door middel van twee lussen aan de binnenschouders, opgehangen aan het kastje.

Moet de man zijne uitrusting omhangen, dan trekt hij den wapenrok als eene jas aan, trekt de schouders een weinig op en maakt daarna den band vast. Laat hij zijne schouders nu zakken, dan zijn deze bijna geheel ontlast, wat de gemakkelijke ademhaling bevordert.

In geval van alarm, bij brand in de kazerne, of bij dringend gevaar heeft de man bij de tegenwoordige uitrusting ongeveer een *kwartier* noodig om in volle wapenrusting gekleed te zijn, wanneer alle voorwerpen van kleeding en uitrusting zijn opgeborgen, zooals het R. I. dit voorschrijft. Bij de ontworpen nieuwe tenue behoeft de man slechts den wapenrok om te hangen en zijn geweer te grijpen. Onderweg kan hij hem vastknoopen.

Ontdoet hij zich van den wapenrok en 's winters van de veldbroek, dan is hij in dagelijksche tenue gekleed en behoeft hij zijne kleeding niet eerst af te borstelen en te poetsen, daar deze tegen stof en vuil, alsmede tegen nat worden gevrijwaard is gebleven. Voor den man is dit dus veel tijdwinst. Ook het onderhoud van de uitrusting zal hem veel moeite en tijd besparen, daar het ledergoed tot het verleden behoort.

Door sparing der kleeding worden financieele voordeelen verkregen. Reparaties zullen aan deze veldtenue zeer zelden voorkomen, mits de stof aan de eischen voldoet en alles sterk genaaid wordt. Het wasschen van broodzakken vervalt.

Ontvangt de man deze velduitrusting voor rekening van het Rijk, dan zal

hij niet zoo spoedig aan korting onderworpen zijn, aangezien hij bij alle uitrukkende diensten daarin gekleed is en hij dus zijne andere kleeding spaart.

Het hoofddoel van deze tenue is, den man eene gemakkelijke kleeding te bezorgen bij zijne dagelijksche diensten, hem door de draagwijze der verschillende voorwerpen van de uitrusting te verlichten en elke drukking te ontnemen, zoodat hij, ook na lange marschen, zijne opgewektheid behouden en op den bepaalden tijd en in slagvaardigen toestand aankomen zal. Met het oog daarop zijn de schouders zooveel mogelijk ontlast en is het gewicht meer op de heupen overgebracht. De man kan dit zelf regelen, door den band meer of minder aan te halen. De benoedigdheden, welke hij veel gebruikt, zitten vlak voor de hand; rammelen of geraas maken van voorwerpen kan niet plaats hebben.

De soldaat kan zich vrij en gemakkelijk bewegen en alle houdingen aannemen, zonder gehinderd te worden; bij den looppas en vooral ook bij den renloop heeft hij zijne handen vrij, zoodat hij zich over alle terreinen bewegen en alle hindernissen overwinnen kan. Pioniergereedschap en zijdgeweer toch behoeft hij niet langer vast te houden.

Bij de knielende en liggende houdingen wordt de soldaat, in deze tenue gekleed, niet meer gehinderd door schop of bijl, bajonet, broodzak en tassen, noch door den rol op den ransel. Bij de liggende houding is de man ook meer gedekt, doordien hij niet meer op de tassen behoeft te liggen en dus lager bij den grond komt. Het laden is voor den liggenden man veel gemakkelijker, doordien de patronen op de borst zitten en dus dichter bij de hand zijn.

Door aan de geheele veldtenue éézelfde kleur te geven en haar zoo eenvoudig mogelijk te maken, zonder dat er iets blinkt of schittert, wordt de man gemakkelijker aan het gezicht onttrokken, vooral wanneer de kleur overeenkomt met het terrein. Voor het kader zouden bij deze tenue de chevrons komen te vervallen, hetgeen almede een financieel voordeel is. De kraagdistinctieven zijn voldoende en minder kostbaar.

Daar de man bij deze tenue het gewicht der uitrusting minder gevoelt, kan hij haar zonder bezwaar bij alle diensten te velde dragen, dus bij den voorpostendienst als dubbelpost, als post voor het geweer en op sluippatrouille. Op veldwacht kan hij er in rusten, daar hij op beide zijden kan liggen.

Bij het spoorwegvervoer behoeft hij niet af- en om te hangen, daar hij zeer goed kan zitten en zijne frontbreedte niet vermeerderd wordt. Hierdoor wordt tijd en plaats in de afdeelingen gewonnen.

Voor wielrijders is deze tenue uitmuntend geschikt, want zij worden dan niet gehinderd door de patroontassen, noch door den ransel, het pioniergereedschap en de bajonet. Het geweer — beter misschien de karabijn, omdat deze niet zoover uitsteekt — kan „en bandoulière” over den rechterschouder worden gedragen en vindt dan steun tusschen de schoenen en den eetketel. De patronengordel kan — om den man te verlichten — gespannen worden opgehangen tusschen voor- en achterbuis. Hierdoor wint de wielrijder enorm aan gevechtswaarde en

slagvaardigheid. Desgewenscht of vereischt zou ook het opvouwbare rijwiel op den rug en het vuurwapen in de hand kunnen worden gedragen. Kepi, korte jas en lakensche pantalon zouden voor de wielrijders weggelaten kunnen worden, ten einde hen luchtiger en lichter te kleeden; de mantel zou, door den ondersten rand om te slaan en met drie of vier knoopen vast te knoopen, verkort kunnen worden, om niet hinderlijk te zijn.

Voor officieren en kader zou deze tenue in hoofdzaken dezelfde moeten zijn als die der manschappen. De revolver wordt dan in een foedraal op den wapenrok vastgenaaid gedragen voor den buik, de tromp voor den onderbuik, de greep voor de rechterheup, zoodanig, dat de knie geheel omhoog gebracht kan worden. Boven den band op de borst: rechts een zakje met 36 patronen (alsdan vervalt de berging van patronen op de compagnies- en de bagagekar geheel). Daarboven een buitenzak voor papieren. Naast het patroonzakje kleine zakjes voor horloge en kompas. Buiten op de linkerborst een zak, waarin de stafkaart past; daarnaast een kokertje voor potlooden. Links onder den band de veldkijker. Het tirailleurfluitje wordt aan een koord vastgemaakt aan het bovenste knoopsgat en in een zakje gestoken midden op de borst.

De onderofficieren dragen eene sabel als die der bereden wapens, in eene met leer omkleede scheede, vastgehecht op den wapenrok, zooals de bajonetscheede op de veldbroek.

Officieren en onderofficieren dragen te velde zeemlederen handschoenen van dezelfde kleur als de veldtenue.

De tamboers dragen den slagband onder den wapenrok. Daar, waar de tromhaak in dezen grijpt, bevindt zich een gat. De tromstokken worden gestoken in kokertjes, van dezelfde stof als de jas, hierop vastgenaaid. Een dolk of ponjaard is hun wapen.

Daar deze tenue te velde de uniform van het leger is, behoeft in geval van mobilisatie niet ieder, die deel uitmaakt van de levende strijdkrachten, voorzien te zijn van korte jas en lakensche pantalon. Men zou kunnen volstaan, met alle groot-verlofgangers en de reserve te kleeden uitsluitend in veldtenue, mits gezorgd worde voor voldoende onderkleeding. Dit zou groote kosten uitwinnen. Dan zouden dus alleen degenen, die onder de wapenen zijn, voorzien kunnen wezen van korte jas en lakensche pantalon. De groot-verlofgangers zouden den dag na hun vertrek met groot verlof hunne kleeding en uitrusting kunnen inleveren, b. v. bij de burgemeesters, die dan deze goederen opzenden naar de magazijnen. Bij mobilisatie zou dit het voordeel hebben, dat zij eerst bij aankomst bij hun korps gekleed zouden worden en dus geen gevaar zouden loopen, krijgsgevangen te worden gemaakt, ingeval zij in handen van den vijand vielen, wat b. v. zou kunnen voorkomen met onze Limburgers en de miliciens uit de noordelijke provinciën.

In bivaks en kantonnementen zouden veldmuts (des winters met kepi), trui (bij koud weer met mantel) en veldbroek de uniform kunnen uitmaken.

OVERZICHTSSTAAT,

aangevende

het gewicht der tegenwoordige uitrusting.	KG. KG.	het gewicht der voorgestelde uitrusting	KG. KG.
1 kepi.....	0.25	1 kepi.....	0.25
1 overjas.....	2.40	1 mantel.....	1.45
1 korte jas.....	1.80	1 korte jas.....	1.80
1 laken pantalon.....	0.94	1 laken pantalon.....	0.94
1 paar schoenen.....	1.20	1 paar marcheerschoenen...	1.20
1 onderbroek.....	0.60	1 onderbroek.....	0.60
1 hemd.....	0.42	1 hemd.....	0.42
1 paar sokken.....	0.18	1 paar sokken.....	0.18
1 „ broekdraagbanden...	0.13		
1 borstrok.....	0.46	1 borstrok.....	0.46
1 paar handschoenen.....	0.10	1 paar handschoenen.....	0.10
<i>kleeding</i>	8.48	<i>kleeding</i>	7.40
1 ransel met draagriemenstel	1.25	1 wapenrok (van linnen)...	1.02
3 ranselriemen.....	0.09	1 veldbroek („)...	0.70
2 patroontassen.....	0.85	1 patronengordel (van linnen)	0.12
1 koppel met slot.....	0.30		
1 broodzak met bandelier..	0.52		
1 bijlfoedraal.....	0.22		
1 bajonetscheede met drager	0.10		
1 paar schoenzakjes.....	0.10		
1 ketelzakje.....	0.07		
<i>draagmiddelen</i>	3.50	<i>draagmiddelen</i>	1.84
1 kwartiermuts.....	0.10	1 veldmuts (van linnen)....	0.03
1 paar schoenen.....	1.20	1 paar kwartierschoenen...	0.75
1 onderbroek.....	0.60	1 onderbroek.....	0.60
1 hemd.....	0.42	1 hemd.....	0.42
2 paar sokken.....	0.36	3 paar sokken.....	0.54
1 handdoek.....	0.13	1 handdoek.....	0.13
1 naaizakje (compleet)....	0.13		
1 borstel.....	0.07	1 borstel.....	0.07
1 vetdoos.....	0.14	1 vetdoos.....	0.14
1 haarkam.....	0.01		
1 zakboekje.....	0.08	1 zakboekje.....	0.08
1 eetketel.....	0.43	1 eetketel.....	0.43
1 schroevendraaier.....	0.02	1 schroevendraaier.....	0.02
1 pompkoord.....	0.05	1 pompkoord.....	0.05
1 bijl.....	1.02	1 bijl.....	1.02
1 veldflesch.....	0.33	1 veldflesch.....	0.33
water.....	0.80	water.....	0.80
1 brood (ration).....	0.60	1 brood (ration).....	0.60
1 reserveration.....	0.48	1 reserveration.....	0.48
1 geweer met bajonet.....	4.60	1 geweer met bajonet.....	4.60
120 patronen.....	2.95	270 patronen.....	6.63
<i>uitrusting</i>	14.52	<i>uitrusting</i>	17.72
TOTAAL	26.50	TOTAAL	26.96

's Zomers wordt van de tegenwoordige uitrusting weggelaten:

1 borstrok.....	0.46 KG.
1 paar handschoenen	0.10 "
	<u>0.56 KG.,</u>

terwijl van de voorgestelde uitrusting zou kunnen achterblijven bij mobilisatie in den zomer:

1 kepi.....	0.25 KG.
1 korte jas.....	1.80 "
1 laken pantalon....	0.94 "
1 borstrok.....	0.46 "
1 paar handschoenen	0.10 "
	<u>3.55 KG.</u>

De patronengordel alleen weegt:

110 patronen in houders	2.70 KG.
de gordel.....	0.12 "
	<u>2.82 KG.</u>

Liet men dezen gordel dus weg, dan onderging de soldaat daardoor in den zomer eene gewichtsvermindering aan kleding 3.55 KG.

uitrusting	2.82 "
	<u>6.37 KG. 1)</u>

Voor de korte jas zou echter in de plaats komen de werkkieel van 0.52 KG., zoodat dit bedrag dan zou worden 5.85 KG. Alsdan heeft de man toch nog 40 patronen meer dan thans.

Het ijzerwerk, dat bij de tegenwoordige uitrusting dient om bij de gewone oefeningen den ransel een tegenwicht te bezorgen (tevens wellicht om den soldaat te gewennen aan het gewicht der munitie), zou bij de voorgestelde tenue achterwege kunnen blijven, omdat het gewicht niet zoo hinderlijk is. Dit zou voor den man een voordeel van 6.63 KG. zijn.

1) Wij zouden dit betreuren! Behalve de doelmatigheid van de ontworpen veldtenue, lacht ons daarin de groote hoeveelheid patronen het meeste toe. Waar onze infanterie, in den polderoorlog en in onze liniën en stellingen in uitgebreide fronten zal moeten strijden, waar niet overal en altijd op eene tijdige aanvulling van munitie uit caissons te rekenen valt, achten wij de zoo aanzienlijke vermeerdering van den aan het lichaam gedragen patroonvoorraad, naast de omstandigheid dat de man slechts een gewicht van circa 4 DG. meer behoeft te dragen dan thans het geval is, het belangrijkste voordeel van de voorgestelde kleding en uitrusting.

Men late althans den gordel niet vervallen om redenen van philanthropischen aard en bedenke dat een infanterist met munitie een gevaarlijk vijand is, doch zonder munitie in den tegenwoordigen tijd niets te beteekenen heeft. Ook in dit opzicht heeft de Zuid-Afrikaansche oorlog reeds een vingerwijzing gegeven. Een vuurgevecht van het aanbreken van den dag totdat de duisternis invalt, vraagt veel munitie.

REDACTIE.

Bij gewone oefeningen in den zomer zou de man alsdan

$$26,96 - (3,55 + 0,12 + 6,63 + 0,48 + 0,08 = 10,86) = 16,10 \text{ KG.}$$

met zich mede te voeren hebben, aangezien dan de gordel, het reservation en het zakboekje achterwege bleven.

Is de stof der veldtenue goed tegen regen bestand, dan kon eveneens de mantel achterblijven en werd het gewicht dus $16,10 - 1,45 = 14,65 \text{ KG.}$

Thans is dit bij gewone oefeningen in den zomer $22,89 \text{ KG.}$, dus dit zou eene verlichting zijn van $22,89 - 14,65 = 8,24 \text{ KG.}$, terwijl de kleeding wél zoo luchtig is.

De veldmuts is veel lichter en luchtiger dan de kwartiermuts, dus voor den zomer een aangenaam hoofddeksel.

De mantel is bijna 1 KG. lichter dan de overjas, verwarmt voldoende, beschut goed tegen den regen en de koude, belemmert de beenbewegingen niet zoo en beschut tevens de handen tegen de koude. Het geweer kan over den mantel gedragen worden, en buiten het bereik van den vijand — dus wanneer het van een monddeksel voorzien is — zou er geen bezwaar bestaan, om het bij hevigen regen onder den mantel te dragen met de kolf omhoog en den riem geheel verlengd aan den schouder, waardoor voorkomen wordt, dat het na den marsch uit elkaar genomen moet worden. Bij najaarsmanoeuvres zou een trui of borstrok, in den mantel gerold, medegenomen kunnen worden, om dezen 's nachts aan te trekken, of wel om tot kleedingstuk te dienen in kampen, kantonnementen en bivaks. Dit zou ook met het in beproeving zijnde kleedingstuk kunnen plaats hebben.

De mantel kan tevens als deken dienst doen, wanneer de soldaat zich daarin wikkelt.

De kwartierschoenen, die moeten dienen om den man een gemakkelijk, licht en net schoeisel te verschaffen na afloop van den marsch of van den dienst en tevens om de marcheerschoenen in geval van nood te kunnen vervangen, wegen slechts $0,75 \text{ KG.}$, terwijl de thans gebezigde schoenen $1,2 \text{ KG.}$ wegen. Zij zijn vooral voor de gymnastiek zeer geschikt. Het zijn lage schoentjes, boven de wreef sluitende met een gesp en voorzien van een zeer platten en breed hak, $1\frac{1}{2} \text{ cM.}$ hoog.

De sokken op de schouders vergemakkelijken de draagwijze van het geweer en van den patronengordel en geven den man een beter figuur.

De patronen op de borst verschaffen hem dekking tegen sabelhouwen, steken en vuur op groote afstanden, terwijl het uiterlijk voorkomen van den soldaat verhoogd wordt, doordien de borst ruimer schijnt. Daar de houders op elkaar steunen en de onderste gesteund worden door den band, drukken zij de borst geenszins.

De patronengordel zou ook op marsch weggelaten en eerst vóór of gedurende het gevecht uitgereikt kunnen worden. De gordels konden aan de patrooncaissons gevuld en daarna door de manschappen, die ze met zestallen tegelijk over de schouders hangen, in de tirailleurlinie gebracht en vervolgens verdeeld worden.

Bij overvallingen van bivaks en kantonnementen behoeft de man desnoods slechts zijn geweer en zijn gordel te grijpen, om weerbaar te zijn.

Bij invoering van deze veldtenue zou er eene volkomen scheiding ontstaan tusschen de verschillende tenue's, zooals de parade- of groote en dagelijksche, de veld- en de kazerne- of corveetenue, waardoor ieder in het bijzonder aan hare eischen kan beantwoorden, wat het uiterlijk voorkomen der militairen zeer zal bevorderen.

In garnizoensdienst zou de soldaat in veldtenue gekleed kunnen zijn, waardoor hij alle benodigdheden en al wat hem gemak kan bezorgen, bij de hand heeft.

C. L. L. BEERSTECHEER,

Tweede Luitenant der Infanterie.

Strengere Krijgstucht.

DOOR

Mr. A. C. WESENHAGEN.

(Vervolg en Slot van blz. 140.)

III.

Laat ons ten slotte nagaan, op welke wijze aan de door mij aangestipte bezwaren zou kunnen worden tegemoet gekomen.

Ik meen reeds voldoende te hebben aangetoond, dat voor hen, die een gezetten weerzin in den militairen dienst hebben, het verblijf in eene tweede klasse van discipline te eenen male onvruchtbaar mag heeten. Vermits meer bepaald, waar die tweede klasse bij het dépôt is geconcentreerd, die weerzin proefondervindelijk eer toe- dan afneemt en, gelijk de ervaring leert, de misdrijven daar ter plaatse, met den erken- den toeleg om van den dienst ontslagen te worden, veel meer voorkomen dan bij de korpsen, blijft er na korter of langer tijd ten slotte tóch geen andere uitweg dan een briefje van ontslag, of, als er termen toe zijn, nl. bij veroordeeling tot de straf van gevangenis of militaire gevangenis, eene vervallen-verklaring of ontzegging bij vonnis.

Zulke lieden worden toch zelden of nooit goede en bruikbare militairen, en het is eenvoudig onbegrijpelijk, dat men met dat wegzenden dikwijls nog zooveel jaren wacht, en inmiddels de arrestkamers en gevangenis- sen ten laste van 's rijks schatkist met dergelijke kostgangers vult. Hun militair eergevoel zal door die opsluitingen vermoedelijk toch wel niet ontwaken. Dat eergevoel, waarover dikwijls zoo kleingeestig wordt gezwetst, alsof dit een bijzonder gevoel zou wezen, dat men slechts met den wapenrok kan deelachtig worden, is bij bedoelde militairen dan toch zeer zeker ver te zoeken. Dat men dit eigenaardige eergevoel van hoogerhand bovendien niet zoo ernstig opneemt, blijkt uit het feit, dat men miliciens, die wegens diefstal gevangenisstraf beloopen, in de gelederen *laat*, en dat zelfs lotelingen, die, wegens veroordeeling tot gevangenisstraf ter zake van diefstal in de chambrée, als vroegere vrijwilligers op hooger last hunne engagementsakte zagen verbreken, — mits het eene straf van minder dan één jaar betrof, — als miliciens later weer in dienst worden *genomen*. De toevoegsels van het R.M., betreffende de personen, die niet mogen worden toegelaten tot den militairen dienst, leveren hiervan bij voortdaring het bewijs.

Waarschijnlijk is het dan ook minder om de opwekking van dat eergevoel te doen. De reden, dat men die onwilligen tracht te dwingen om in dienst te blijven, zal vermoedelijk wel hierin gelegen zijn, dat men het handgeld zoo maar niet wil laten teloorgaan, zonder den verbondene er op de eene of andere wijze iets voor te laten praesteeren, zij het dan maar door een lang verblijf in de arrestkamer of in de gevangenis. Hier doet zich bovendien het militaire denkbeeld gelden, de baas te moeten blijven en den onwilligen hun zin niet te geven, een denkbeeld, waardoor men jaren lang volkomen onbruikbare soldaten voedt, kleedt en onderkomen verschafft. Doch in stede van de reeds gemaakte handgeldkosten met verdere onderhoudskosten van zulke personen te vermeerderen, zou een meer afdoende maatregel m. i. hierin gelegen zijn, dat men, na de bekrachtiging van de verbintenis door den korpscommandant, van dat handgeld slechts een betrekkelijk klein gedeelte uitbetaalde, gelijk bij de koloniale reserve pleegt te geschieden, en het overige voor den betrokkene op de rijkspostspaarbank belegde of jaarlijks hem bij gedeelten uitbetaalde. In afwachting van een volksleger, waarin ook voor mij het ideaal van eene nationale verdediging gelegen zou zijn (mits men zich meer op goed mikken en schieten dan op fraaie exercitiepassen toelegde), zouden er dan heel wat minder verloopenen sujetten onder onze vrijwilligers voorkomen dan nu het geval is, — dank zij de aanbrenghpremie van *f* 10, die de aspirant-onderofficier-vaandeldrager en andere werfers opsteken. Eene voorwaardelijke aanneming, op proef, en eerst bij voldoening na een jaar of korter eene geheele of gedeeltelijke uitreiking van het handgeld, zou aan den tegenwoordigen toestand een gewenscht einde kunnen maken. De uitpattingen in het begin van den diensttijd en de reactie, die er noodwendig op volgt, beide vroeger door mij aangestipt, zouden dan tevens voorkomen en daardoor vrij wat minder onbruikbare soldaten in het leger aange troffen worden. Zij, die alsdan eene dienstverbintenis aangaan, zouden tevens meer waarborg opleveren van persoonlijken lust in het vak.

Wij kunnen van bedoelde soort klassianen nu afstappen en ons bepalen tot de overige soldaten, bij het *dépôt* gedetacheerd, die bij hunne korpsen eenvoudig niet genoeg zedelijke kracht bezaten om weerstand te bieden aan de verleidingen buiten de kazerne of aan de slechte inblazingen van het eigen hart, en daardoor herhaalde overtredingen, ongehoorzaamheid en liederlijkheid pleegden, tengevolge waarvan hunne plaatsing bij het *dépôt* noodig werd geoordeeld.

Hier zij terloops aangemerkt, dat, ingevolge ministerieele beschikking van 31 December 1845, No. 95 B, punt 2 (R. M. 1845 2° deel, blz. 197), wanneer er volgens advies van den auditeur-militair geen termen bestaan tot strafrechtelijke vervolging (dus als er geen strafbaar feit of geen bewijs daarvan aanwezig is), ook manschappen „omtrent welke de zedelijke overtuiging bestaat”, dat zij zich aan tegennatuurlijke ontucht schuldig maken of trachten te maken, wegens liederlijkheid bij het *dépôt* kunnen worden geplaatst. In het midden gelaten de losse gronden,

waarop zulk eene „zedelijke overtuiging” bij den als mensch evengoed feilbaren korps-chef kan berusten, — voor 't geval die tegennatuurlijke ontucht zich niet in den een of anderen vorm, bij het strafwetboek strafbaar gesteld, heeft geuit en bovendien niet wettig te bewijzen is, — wil het mij bovendien voorkomen, dat dergelijke aan eene ongelukkige zielsstoornis lijdende individuën veeleer onder geneeskundige behandeling moesten worden gesteld, dan bij het dépôt van discipline geplaatst. Daar zijn zij toch steeds door afgezonderde kribben op de chambrée als 't ware met den vinger aangewezen en worden zij ook in den dagelijkschen omgang door hunne lotgenooten stelselmatig gemeden, zoodat zij bij het strafdepôt bovendien nog de straf van iso-leering ondergaan.

Voor het overige valt eene tweede klasse van discipline voor al degenen, die onvatbaar blijken voor de gewone correctieve middelen, als instelling zeer zeker niet te verwerpen; hetzij men die klasse, gelijk thans, in een afzonderlijk dépôt vestige, hetzij, gelijk vroeger, bij elke compagnie, een toestand, waaraan vele deskundigen steeds de voorkeur blijven geven. Die tweede klasse moet in allen gevalle een schrikbeeld blijven en het is daarom zeer gewenscht om elke plaatsing in die klasse bij de laatste disciplinaire bestraffing bij het korps officieel te doen vergezeld gaan van eene waarschuwing en aanzegging, dat een volgend disciplinair vergrijp van ernstigen aard onherroepelijk eene plaatsing in de tweede klasse medebrengt; terwijl, vóórdat tot de onvoorwaardelijke detachering besloten wordt, als laatste proefmiddel de overplaatsing naar een ander onderdeel van het korps (compagnie, batterij of eskadron) mede zeer aanbevelenswaardig voorkomt.

Velen toch van deze soldaten, als menschen nog niet altoos slecht van aard, zijn tegenover de noodwendige militaire tucht als 't ware verstokte overtreders te noemen. Geenszins echter in den zin van de slappe en gemakkelijke leer der ontoerekenbaarheid, als zouden hunne daden het onvermijdelijk uitvloeisel zijn van hun karakter, doch in den zin van eene stelselmatige en trapsgewijze verharding van hun militair geweten, op welken grond zij voor hunne daden persoonlijk verantwoordelijk zijn en de gevolgen daarvan moeten dragen. Als gewoonlijk moeten ook deze daders ondervinden, dat, ingevolge de noodwendige zelfverdediging der maatschappij, in casu van de militaire samenleving, de bedreiging met straf voor de overtreding, eindelijk in werkelijke straf overgaat. Zij moeten vooruit weten wat er op staat en moeten het later ook gevoelen. — „Straf zij geen kwaad”, in zoover heeft onze MODDERMAN terecht geoordeeld. Doch straf zij aan den anderen kant ook geen wassen neus, maar eene stellige bevestiging, eene sanctie van de eenmaal vastgestelde bedreiging: „doe het *niet*, anders volgt voor u „deze of gene schade”: Zonder die bedreiging en zonder de uitvoering daarvan zouden alle bestaande staatsordeningen en staatsinstellingen kunnen worden terzijde gesteld en bij velen de bandeloosheid, als uitvloeisel van hun karakter, zonder beperking moeten worden geduld.

daar zij volgens enkele anthropologen ontoerekenbaar, en mitsdien onstrafbaar, zijn.

Als nu zoodanige habitueele overtreders bij het *dépôt* komen, wordt, voor zoover betreft drankmisbruik en voortdurend mankeeren, terstond de bron van hunne ellende weggenomen. Zij krijgen geen cent in handen en gaan vooreerst nooit uit; in de 2e categorie hebben zij steeds kwartierarrest.

Met brutaliteit, onverschilligheid en lijdelijk of openlijk verzet valt evenwel bij verstokte of verharde naturen bij het *dépôt* dagelijks te kampen. De gewone correctieve middelen bij de korpsen bleken geen vat op hen te hebben en te hunnen opzichte te zijn uitgeput. Nu zou men denken, dat bij het *dépôt* geheel *andere* middelen zouden worden toegepast. Men vergist zich, gelijk we reeds zagen. Geheel dezelfde wijze van corrigeeren treft men hier aan: politiekamer, provoost, cachot, water en brood, boeien. Alleen kan het hier zooveel langer duren.

Dit stelsel is m. i. verkeerd. ¹⁾ Van het maandenlang, soms zonder stroozak en steeds zonder eenige toespraak, in een gedwongen niets-doen afgezonderd opsluiten van een mensch in een zeer klein bestek valt op den duur niet het minste heil te verwachten.

Naar mijne bescheiden meening behoort om te beginnen, met handhaving van het geconsigneerd zijn in de kazerne, de gewone dienst bij het *dépôt* zóó zwaar gemaakt te worden, dat de manschappen spoedig naar hun korps terug verlangen en de tweede klasse in den kortst mogelijken tijd trachten te doorloopen, door vrij van straf te blijven. Het aangewezen middel is dan zeer zeker strenge tucht, — wel te onderscheiden van kleingeestige vitterij —, gepaard aan menschkundige voorschriften en bepalingen en aan voortdurende bezigheid, zooals praktische veldarbeid in verband met den velddienst, schijfschieten, tirailleeren, militaire marschen, oefeningen met de brandspuit, corveeën en andere werkzaamheid, in en buiten de kazerne. Deze diensten moeten als het ware zóó aaneensluiten, dat er geen tijd overblijft voor het plegen van strafbare handelingen. Mocht door enkelen de veldarbeid als *strafmiddel* worden afgekeurd, omdat de soldaten over 't algemeen het werken met de schop niet vervelend vinden, dit bezwaar geldt althans niet, waar de gedetacheerden nog buiten straf zijn. Al komt dat veld- en ander werk ²⁾ als dagelijksche bezigheid meer met hun smaak overeen, daarom blijft het toch als practische oplossing niet minder aanbevelenswaardig.

¹⁾ Als ambtenaar wacht ik mij intusschen wel tegenover de betrokkenen van mijne denkwijze over het *dépôt* te laten blijken, gelijk bij eenige autoriteiten, ten onrechte evenwel, op grond van mijne bekende zienswijze nu en dan is ondersteld.

²⁾ Voor den zoo gewenschten schansarbeid was vroeger geen geld —, voor artillerie-oefeningen waren geene stukken beschikbaar. Vandaar bepaalde zich het veldwerk tot infanterie-pionierarbeid: het maken van veldkeukens en latrines uit aarde en zoden, van tirailleurputten en loopgraven, enz. In de

Ook verdient het gezette overweging, om van de bevoegdheid, door den minister van oorlog bij de vroeger aangehaalde aanschrijving van 24 October 1895 2e Afd. N°. 44 zich voorbehouden, om machtiging te kunnen verleen tot het detachceeren bij het dépôt van manschappen beneden de 18 jaar, ¹⁾ een uiterst behoedzaam gebruik te maken. Zal men bij knapen van dien leeftijd immers wel ooit kunnen zeggen: dat alle gewone correctieve middelen zijn uitgeput? Is het niet bedroevend genoeg, dat in gewone omstandigheden bij de korpsen, wegens overtredingen der krijgstucht, aan dergelijke kinderen, nu en dan 14 dagen provoost om den anderen dag te water en brood, 8 dagen cachot om den anderen dag te water en brood (beide straffen soms ook om den anderen dag, waarop warm eten verstrekt wordt, in boeien), of achtereen 4 dagen cachot te water en brood worden opgelegd? Menig extract-strafregister heeft bij mij de gedachte gewekt, of het niet wenschelijk zou zijn, dat de compagnies- en korpscommandanten, vooral tegenover zulke jonge personen, een minder bescheiden gebruik maakten van hun recht van vaderlijke vermaning en waarschuwing. Doch het verdient bovenal ernstige overweging, om in de wijze van strafoplegging, gelijk die bij het dépôt geschiedt, bij wijze van opeenstapeling van provoost- en cachot-straffen en met den verzwarenden „tusschendam” tusschen de verschillende strafserieën, eenige wijziging aan te brengen. Om niet eens te spreken van dat gedurende den ganschen dag uitvoeren van straf-toeren, een stram exerceeren op het plein der kazerne, hetgeen vooral voor de cavaleristen eene ware plaag mag heeten en bovendien voor afge-exerceerde manschappen eene doellooze tijdverspilling. Het is meer te beschouwen als eene dagelijksche vertooning voor de wandelaars over den zeeboulevard te Vlissingen, die daar ter plaatse aan de bomvrije kazerne grenst en slechts met eene palissadeering daarvan is gescheiden, zoodat de vele feiten van insubordinatie gedurende die straf-toeren ten aanschouwe van de zomersche badgasten en ander publiek kunnen plaats hebben. Ook ga ik voorbij de politiekamer-straffen, die slechts eene, bovendien gemeenschappelijke, opsluiting gedurende den nacht medebrengen, terwijl over dag de gewone diensten worden verricht.

Het door mij bestreden stelsel van straffen geldt in hoofdzaak de

nieuwsbladen las ik echter onlangs, dat men voor artillerie-oefeningen ook een paar stukken geschut bij het dépôt zal krijgen, waaraan vermoedelijk dan ook later de gelegenheid zal worden verbonden tot beoefening van schansarbeid.

¹⁾ Als men zijn 15e levensjaar heeft volbracht en zijn 16e levensjaar is ingetreden, kan men eene dienstverbintenis aangaan als hoornblazer of tamboer voor 8 jaren, ook bij de mariniers, en voor de infanterie, bij het instructie-bataillon te Kampen, voor de vestingartillerie, bij de instructie-compagnie te Schoonhoven en voor de bereden artillerie bij de instructie-batterij te Arnhem; als men zijn 19e levensjaar is ingetreden, eene dienstverbintenis als soldaat; een en ander natuurlijk na gebleken toestemming van ouders of voogden.

soms maandenlange opsluiting in voege als voorzgd in provoost of cachot, hetgeen op hetzelfde neerkomt, daar in die respectieve arrest-lokalen geen onderscheid bestaat. Het systeem van op- en wegsluiten als een tijdelijk onschadelijk maken zonder meer, terwijl voor elk bijkomend feit de duur van die wegsluiting eenvoudig verlengd wordt, is natuurlijk een zeer gemakkelijk systeem, doch minder doeltreffend, wanneer men niet met krankzinnigen of dieren te doen heeft. De onthouding van een stroozak gedurende een groot gedeelte van het jaar is daarbij op den duur niet gering te schatten, terwijl het slapen op de planken eene lichamelijke pijniging is, waardoor de ledematen na eenigen tijd een gevoel moeten krijgen, alsof zij zijn geradbraakt. Terwijl in de huizen van bewaring en de strafgevangenissen dagelijks gedurende zeke-ren tijd beweging in de open lucht is voorgeschreven, blijft men bij het dépôt in een bestek van 20 kubieke meter soms een half jaar en langer zonder eenige beweging en zonder verderen luchttoevoer dan door aangebrachte ventilatie-opening en lokaalverwisseling. Dit alles weegt echter niet op tegen de geestelijke straf van het gedwongen niets-doen, van gebrek aan bezigheid, gedurende al de lange dagen van die opeenvolgende maanden. De voortdurende *eenzame* opsluiting gedurende vele lange maanden, zonder eenige bezigheid, ¹⁾ baart ontegenzeggelijk te langen leste bij velen eene zekere mate van stompzinnigheid. Zoo werd — in het midden gelaten of die toestand bij het dépôt is *ontstaan* of aldaar is *verergerd* — nog onlangs bij vonnis van den 6 Januari 1900 de klassiaan J. S., na cachot- en provooststraffen wegens insubordinatie terechtstaande, door den krijgstraad, op mijn voorstel en onder voorlichting van een deskundige, verklaard ontoerekenbaar op grond van gebrekkige ontwikkeling en ziekelijke stoornis zijner verstandelijke vermogens en werd zijne plaatsing in een krankzinnigengesticht gelast. Ik geloof, dat er meer in de klasse c. q. daartoe in de termen zullen blijken te vallen.

Wanneer men bedenkt, wat er al zoo gedaan wordt om in de huizen van bewaring en de gevangenissen het spook der verveling te verdrijven; hoe onlangs zelfs aan den moordenaar der Keizerin van Oostenrijk, wegens een nieuwen moordaan slag op den directeur der gevangenis te Genève, slechts zeer tijdelijk, tot vermeerdering van straf, alle

¹⁾ Wel te onderscheiden van de *afzonderlijke* opsluiting in de strafgevangenissen, met dagelijksche, althans veelvuldige, bezoeken van den directeur, den geneesheer, den maandcommissaris, de commissie tot zedelijke verbetering, den predikant, den schoolmeester, en ook van familieleden en vrienden op bezoekdagen; daarenboven met smederij, timmer- en andere handwerkzalen, met wekelijksche godsdienstoefening, enz. Van dit alles is de eenzaam opgesloten klassiaan te eenen male verstoken. En terwijl in de gevangenissen allerlei bezigheid wordt verricht, als het maken van lucifersdoozen, vuurmakers en stroohulzen, het zakjes plakken, touwpluizen, erwten lezen, biezen vlechten, netten breien, katoen plukken, enz., en aan de meer ontwikkelde copi erwerk wordt gegeven, mag de maandenlang eenzaam opgesloten klassiaan al dien tijd met zijne vingers zitten spelen, zoo niet erger.

bezigheid ontnomen werd (vgl. N. R. C. 8 Maart jl. 2e blad B.); als men nagaat, wat in de krankzinnigengestichten en zelfs in de dieren-tuinen wordt verzonnen, om de opgeslotenen van dien gruwel te ontlasten, dan is het middeleeuwsch en menschonteerd, dat te Vlissingen jongelieden van ongeveer 18 tot 25 jaar, alleen op grond van een recalcitrant karakter, ettelijke maanden lang aan één stuk in een klein vertrek opgesloten zitten en niets te doen krijgen.

Eene geestelijke verstomping, bij aanvang of bij toeneming, is ontegenzeggelijk bij velen dier personen op te merken, nu en dan vermoedelijk ook tengevolge eener niet nader aan te duiden hebbelijkheid, die zij op dien leeftijd, gedurende dat tal van ledige uren dag aan dag, uit pure verveling aanleeren of voortzetten. Ledigheid, vooral zonder de minste afleiding, is het bekende oorkussen van den duivel.

„Het is om dol te worden”, zoo zei mij onlangs nog een milicien,¹⁾ die na het einde van eene straf van militaire detentie 's anderen daags weer naar Vlissingen moest, „ik heb nog zestig dagen provoost te zitten; als ik weer bij het dépôt kom, ga ik dadelijk weer het hok in, „maar het is mij onmogelijk om ze weer uit te zitten; de vorige keer „was ik bont en blauw op mijn heupen van het slapen op die brits; „ik zal weer wat stuk moeten slaan of weer zoo'n piesemieter²⁾ „op zijn gezicht moeten geven om er weer uit te komen, ik ben wel „in staat, een moord te doen; u ziet mij hier weer gauw terug.” — Die jongen ontving van mij voor zijne brutale woorden natuurlijk eene krachtige berisping. Toch had ik diep medelijden met hem; hij was geenszins verdorven van natuur, maar eenvoudig een, die geen zin had in den dienst en geen eerbied voor zijn meerderen, wiens leven bovendien door de omstandigheden was verwoest. Ruim twee jaar heb ik reeds bijzonder in dien knaap belang gesteld. Herhaaldelijk kwam hij voor den krijgsraad, voor het eerst op zijn 20ste jaar en alstoen met een open en guitig oog; later was het vuur uitgedoofd en nu heeft hij iets verwilderds en hij schijnt buitendien verzwakt en lijdende. Van zijn kant scheen hij wederkeerig mij ook dadelijk in zijn vertrouwen te willen nemen; hij verzocht mij bij zekere gelegenheid om een gesprek onder vier oogen en gaf mij daarbij een blik op zijne droevige, verwaarloosde jeugd en zijne hopelooze toekomst.

Wat kan die toekomst nu nog zijn? Alleen wanneer er termen zijn, hem bij een driejarige of langere veroordeeling tot gevangenisstraf of militaire gevangenisstraf vervallen te verklaren van den militairen stand,

¹⁾ Dus geen vrijwilliger, die handgeld had genoten, reden te meer om hem reeds sedert lang — en wel nadat door verloop van vijf maanden het be-zwaar niet meer weegt, dat een ander in zijne plaats moet worden opgeroepen, — met een briefje van ontslag weg te zenden, in plaats van hem, gelijk feitelijk plaats had, in het dépôt de eene provooststraf voor, de andere na, te doen ondergaan, afgewisseld door de gevangenis.

²⁾ Geijkte scheldnaam voor de onderofficieren van het dépôt.

of bij zoodanige veroordeeling tot minder dan drie jaren hem het recht van dienen te ontzeggen, kan de krijgsraad aan dezen toestand een einde maken. Voor het geval hij dus deed wat hij zeide, en vernieling of feitelijke insubordinatie pleegde, werkte hij onbewust de oplossing in de hand, echter niet wanneer hij zich bepaalde tot belediging of bedreiging van een meerdere in rang, waartegen geen militaire gevangenis, maar alleen militaire detentie is bedreigd.

Dit kon ik hem evenwel moeilijk te verstaan geven; ik kon hem slechts aanraden, te beginnen, bij zijne terugkomst bij het dépôt, de provooststraf, die hij nog had, gewillig te ondergaan, in de hoop dat hem dan nog een deel van dat oude saldo zou worden kwijt gescholden; en ik beloofde hem een goed woord voor hem bij den dépôt-commandant te zullen doen.

Evengemelde jonge man was binnen de veertien dagen weer in het huis van bewaring, wegens insubordinatie met woorden en gebaren, en zal nu, na eenige maanden militaire detentie, alweer naar het dépôt gezonden moeten worden.

Het is altoos bijzonder treurig, dat er eene min of meer langdurige gevangenisstraf voor den patiënt mee gemoeid moet zijn, wanneer de krijgsraad aan dezen onhoudbaren toestand een einde maakt, doch de meesten schijnen, wanneer zij het pleistertje van vervallen verklaring of ontzegging maar ontvangen, om de daarmee gepaard gaande gevangenisstraf bitter weinig te geven. Het is opmerkelijk hoe sommige klasianen, na het voorlezen van een vonnis, waarbij hun eene langdurige gevangenisstraf wordt opgelegd, mij met begeerigen blik de woorden uit den mond kijken, om op te vangen of die zoo vurig begeerde vervallen verklaring of ontzegging, als bijkomende *straf* bedreigd, er ten slotte nog niet als een douceurtje aan wordt toegevoegd. Teleurgesteld gaan zij heen, wanneer dit niet het geval is; — anders gaan zij met opgewekten stap de zaal uit, wat zware straf zij bovendien ook beloopten.

Welk een toestand!

Welk eene bespotting van het militaire wezen!

Zulke lieden moesten, ik herhaal het, immers reeds lang zijn weggezonden met een briefje van ontslag.

Als de manschappen twee jaren in de klasse van discipline zijn, zonder merkbare teekenen van verbetering, of als zij geene wilskracht genoeg bezitten, om zich zóólang buiten straf te houden, dat er vooruitzicht bestaat, dat zij te eeniger tijd naar hun korps kunnen terugkeeren, eerst dan moet overleg gepleegd worden over dusdanig wegzenden (min. voorschr. 14 Sept. 1863 No. 58 P) (R. M. 1863 blz. 109). De commandant van het dépôt geeft van de wenschelijkheid alsdan kennis aan den korpscommandant, en deze doet eene desbetreffende voordracht aan den minister van oorlog.

Ondanks het ministerieel voorschrift van 10 November 1863, dat, wanneer de manschappen reeds eenmaal aan de strengere krijgstucht zijn onderworpen geweest, het beter is, bij blijvende onverbeterlijkheid,

hen voor te dragen tot het wegzenden met een briefje van ontslag, behoorde bovendien vroeger eene herhaalde plaatsing bij het dépôt geenszins tot de zeldzaamheden, zoodat dikwijls eene tweede, nu en dan zelfs eene derde editie van die langdurige straffen op de patiënten werd beproefd, natuurlijk zonder 't minste resultaat. Latere ministerieele voorschriften, van 17 Maart 1887 en 26 September 1895, bepaalden respectievelijk, dat eene tweede detachceering bij het dépôt slechts plaats zou hebben „bij uitzondering” en „met machtiging van den minister”.

Nu geloof ik, dat die provoost- en cachotstraffen, de bron van zooveel ellende, inmiddels gevoegelijk door andere meer doeltreffender maatregelen zouden zijn te vervangen. Men zou b. v. het goed en zeer smakelijk voedsel, dat in het dépôt wordt verstrekt, ten opzichte van hen, die zich daar misdroegen, kunnen vervangen door uitsluitend *goede* voeding, zonder meer, en zich daarbij kunnen bepalen tot het strikt noodige. Men zou daartoe de voortdurend weerbarstigen te zamen in eene sub-categorie van de 2e behooren te plaatsen en aan deze manschappen verder zware en z. g. vuile corveeën moeten opdragen en wat dies meer zij; het met bepakt ransel laten exerceeren kan echter, als eene doellooze lijfstraf, worden terzijde gesteld, doch de militaire autoriteit zou allicht meer doeltreffenden en tevens nuttiger arbeid moeten uitdenken.

Het meeste nut echter, zoowel voor de betrokkenen zelve als voor 's rijks schatkist, blijf ik verwachten van *veldwerk*, ook als strafmiddel. Moge buiten straf dat veldwerk, waar dit in pionier- en ander dergelijk werk bestaat, voor den soldaat niet onaangenaam zijn, wanneer, met zware dagtaken, scherp toezicht en bij niet genoegzamen ijver met enkele korte dagen cachot op water en brood in het verschiet, ¹⁾ dat veldwerk zou bestaan in het opwerpen van loopgraven, bouwen van forten, aanleggen van wegen, de zoo kostbare aardverplaatsingen bijv. in de Amsterdamsche stelling, desnoods in heide-ontginning op een omrasterd en gesurveilleerd terrein, daar zou het een practisch nut opleveren niet alleen, doch in vele opzichten, ook als straf, heilzamer werken dan maandenlange cachot en provoost.

Langs den aangegeven weg zou er ook een einde gemaakt worden aan de kostbare reclames tegen disciplinaire straffen, die bij het dépôt zoo veelvuldig voorkomen. Reeds heb ik in de laatste jaren de ontbieding voor den krijgsraad van alle door den klager opgegeven getuigen afgeschaff, en laat ik ze nu, ten ware confrontatie noodig is, door off.-comm. te Vlissingen hooren; er bleek toch meer en meer, dat menigeen, die niets van de zaak afwist, zich als getuige vinden liet, alleen maar om een dag uit de klasse te kunnen uitbreken. De noodzakelijke

¹⁾ Als belooning zou daartegenover, bij grooten ijver, een kleine afslag van straf in het vooruitzicht kunnen worden gesteld; een maatregel, die in O.-Indië bij de kettinggangers en, gelijk ik persoonlijk ervaren mocht, in W.-Indië bij de dwangarbeiders van zeer heilzame werking blijkt te zijn.

reiskosten van de strafpleggers, meerderen in rang, naar kilometer afstand berekend, telkens f11.60 per hoofd, voor de meest onbeteekende zaken, blijven evenwel bezwarende posten voor 's rijks schatkist. (Daargelaten de regeeringsmaatregel, om aan de strafpleggers, die zich als beklaagden moeten verantwoorden, de taxe van gewone getuigen als gerechtskosten te doen toeschatten.)

Boven alles blijft het echter m.i. een allereerst vereischte, dat het kader bij het dépôt een uitgezocht kader zij, eene keurbende als het ware, van waardige superieuren, mannen van rijperen leeftijd en met een goed verleden, die dan met eene zeer ruime toelage, geëvenredigd aan hunne bijzondere verdiensten en zware diensten, bij het dépôt konden worden aangesteld. Men zou m.i. een uitmuntend kader kunnen recruteeren uit manschappen, voor den velddienst ongeschikt en daarom naar de wapenkamer en dergelijke gedetacheerd. Maar om een geschikt, een militair en een intellectueel ontwikkeld, kader te vinden, zou men moeten beginnen, door het bedrag der toelage te verhoogen, de positie financieel wat aantrekkelijk te maken. En juist omdat hunne taak zoo moeilijk is, geloof ik, dat eene bijzondere voorbereidende opleiding van de adspiranten voor dit kader, b.v. door officieren of oud-officieren van het dépôt, overweging verdient. Zij moeten beseffen, dat zij in zekeren zin als verplegers van zedelijk zieken behooren op te treden en niet als politie-agenten, die er maar den ganschen dag op uit zijn om te vitten en te bedillen, rapport te maken en rapport aan te zeggen en bij den officier van politie te presentereeren, met het hiervoren omschreven gevolg.

Men is niet verantwoord, op grond van dusgenaamde strengere krijgstucht, op de wijze als thans geschiedt, eene kweekschool van insubordinatie te onderhouden en daarbij tal van menschenlevens te verwoesten.

Iets over twee belangrijke opleidingsvakken,

DOOR

D. M. E. DE RIDDER,

Kapitein der Infanterie.

(*Vervolg en slot van No. 3, bladz. 166.*)

B. DE VELDDIENST.

Bij overdenking onzer eventueele oorlogstaak zal een ieder wel tot het besluit komen, dat het voor ons leger in het algemeen, en voor onze infanterie in het bijzonder, eene zaak van het hoogste belang is, dat alle verrichtingen, die onder den algemeenen naam van „velddienst” samen te voegen zijn, zoo nauwkeurig mogelijk uitgevoerd worden. Aanvaller zullen wij hoogstens in enkele tactische momenten zijn; maar ook het verdedigend optreden meen ik, dat — gelet op onze legersterkte in verband met die van de meest waarschijnlijke tegenstanders — in den regel slechts in partieele gevechten zal voorkomen. Deze meening schijnt door de meeste officieren als niet juist beoordeeld te worden, zooals althans op te maken is uit de zorg en den tijd, die in veel ruimer mate aan de beoefening van het verspreide gevecht dan aan het onderrecht in het marcheeren, den ophelderings- en veiligheidsdienst besteed worden. Aan eene groote schietvaardigheid blijf ik — ook voor de twee hierboven genoemde mogelijke gevallen, waarin wij, zij het slechts met geringe krachten, eventueel in 't gevecht zullen moeten optreden — de grootste waarde hechten, niet het minst tot zoo hoog mogelijke opvoering van het moreel. Doch in de tweede plaats ben ik van oordeel, dat wij ons zelf en onze minderen moeten opleiden tot eene richtige uitvoering van hetgeen voornamelijk aan onze infanterie opgedragen kan worden bij het verkennen van den vijand, en bij het beveiligen van onze troepen op marsch, maar vooral in den toestand van rust.

Als men het gewicht, dat van hoogerhand aan eene oorlogshandeling gehecht wordt, mag beoordeelen naar den omvang van het daaromtrent voorgeschrevene, dan voorzeker acht ons opperbestuur de taak, die ons ter uitvoering van den velddienst kan worden opgedragen, eveneens van zeer veel belang. Het daarop betrekking hebbende voorschrift toch geeft zooveel te lezen, dat het een dik boekdeel vormt, dat uitwendig op een reglement gelijk, doch innerlijk meer den indruk van een leer-

boek maakt. Dit heeft wel het voordeel van volledigheid, als zijnde allicht het gevolg van uitvoerigheid, doch levert daarentegen het bezwaar op, dat het — vooral voor ons kader — vrij duur is.

Het kroonjaar dat wij thans schrijven — om het even of het eene eeuw sluit of opent — zal uit den aard der zaak, met betrekking tot de uitgaven, aan nieuwe reglementen verbonden, niet voordeelig zijn. Reeds nu had de verschijning van één plaats, en werd die van andere in uitzicht gesteld; doch bovendien werden vóór eenigen tijd wijzigingen op het „Voorschrift op den Velddienst voor het Nederlandsche Leger” (dat ik verder met V. V. zal aanduiden) verkrijgbaar gesteld. Waar ik, zooals hieronder blijken zal, eenige veranderingen wenschelijk meen te mogen achten, verblijdde ik mij in de aankondiging daarvan, te meer omdat de daarbij aangegeven prijs de verwachting wettigde, dat ingrijpende verbeteringen aangebracht zouden zijn. Het tegendeel is evenwel later gebleken het geval te zijn: de meeste wijzigingen betreffen de redactie; hoogst enkele slechts kunnen van enig belang genoemd worden; de groote — thans bedoel ik geldelijke — waarde berust vermoedelijk op de 6 bladzijden beslaande keurig uitgevoerde teekens voor rapportschetsen, enz. Toch blijven er nog enkele punten over, welker wijziging ik veronderstel, dat velen met mij — na de ondervinding op het terrein opgedaan — van niet minder groote (nu moreele) waarde zouden achten.

Het ligt niet in mijne bedoeling, het geheele voorschrift te bespreken. Ik wil denzelfden weg inslaan als gevolgd wordt bij de praktische beoefening van den velddienst, en dus het grootste gedeelte er van buiten behandeling laten. Ja, ik ga zelfs nog verder. Na hetgeen ik in No. 9 en 10 van den jaargang 1898 van dit Tijdschrift omtrent het marcheeren geschreven heb, en daarbij gelegenheid had, met een enkel woord op te merken met betrekking tot eene vrij algemeene fout bij de beoefening van den marschveiligheidsdienst, laat ik ook het daarover handelende hoofdstuk III, zoowel als het laatste gedeelte van hoofdstuk V rusten. Ik wensch — zooals de titel aanduidt — slechts een paar opmerkingen omtrent de *opleiding* in den velddienst te maken; en waar nu, helaas, jaarlijks tijd en gelegenheid schijnen te ontbreken, om b. v. eene uitgebreide stelselmatige voorpostenopstelling te laten innemen, daar wil ik mij ook slechts bewegen in de richting, waarin bij ons doorgaans de velddienst beoefend wordt, nl. met een troepje van \pm 40 man, dat als veldwacht optreedt, en waarachter de overige troepen verondersteld moeten, of hoogstens gemarkeerd kunnen worden. Zoo'n kleine afdeling is op zichzelf trouwens wel voldoende, om den milicien zijne verplichtingen te leeren; doch, juist omdat hij bij deze oefening nu eens dikwijls naar zijn eigen verstand en niet op eens anders gezag moet handelen, zou de taak van den onderwijzer (den compagniescommandant) vaak veel gemakkelijker zijn, als hij den man meer kon laten zien, en dezen zich dus minder behoefde te laten denken.

Ondanks zijne uitvoerigheid schijnt ons voorschrift nog niet in alle

opzichten duidelijk genoeg te zijn. Hoe zou het anders te verklaren zijn, dat er omtrent sommige punten nog zooveel verschil van opvatting bestaat? Ik weet wel, dat dit op zichzelf geene fout is, daar bij ons — eigenaardige contradictie! — een voorschrift in algemeenen zin regelt en een reglement meer gebiedend voorschrijft, doch de *bedoeling* van het eerste moet dan toch door iedereen begrepen worden, en ook dit blijkt hier lang niet altijd het geval te zijn. Ik heb hierbij b.v. het oog op het „teeken, waardoor de manschappen van het voorposten-detachement en van de daartoe behoorende veldwachten en onderofficiers-posten elkander kunnen herkennen”. Een dubbelpost zal — zoodra hij binnen zijn gezichtskring menschen ziet — het roepteeken geven, en dus den veldwachtcommandant of examineertroep noodzaken, naar hem toe te komen; dit is — althans naar mijne meening — niet alleen af te leiden uit den eersten zijner in § 212 vermelde gedragsregels, maar ook te verwachten in verband met de menschelijke zucht tot zelfbehoud, die aan onze miliciens zeker in hooge mate toebedeeld zal zijn. M.i. moet het „tijdig” geven van het herkenningsteeken door patrouilles, die een post naderen (§ 212, 7°), nu zóó worden opgevat, dat het op zoo'n grooten afstand vertoond moet worden, dat niemand zich noodeloos van de veldwacht naar de postenketen behoeft te spoeden, indien de naderenden tot het eigen leger behooren. Daaruit volgt, dat het herkenningsteeken in de verte zichtbaar moet zijn, en dat het verkeerd is, daarvoor b.v. te nemen het leggen van de hand op de borst, het opzetten van het hoofddeksel met de achterzijde vóór, enz., zooals ik zoo menigmaal hoorde aangeven. Het strekken en buigen van een arm, het herhaaldelijk opwerpen van muts of képi, het aanhoudend bewegen van een geweer in bepaalde richting, en dergelijke *bewegingen* zouden naar mijne meening in de plaats moeten treden van onduidelijke teekens, zooals ik hierboven er een paar noemde. Kan men eene bijzondere houding van de hand goed opmerken, dan zal het ook reeds mogelijk zijn, op dien-zelfden afstand de naderenden aan uniform of uiterlijk te herkennen. Men zal mij misschien willen toevoegen, dat het vorenstaande zóó natuurlijk is, dat eene verduidelijking in bovenbedoelden geest in het voorschrift overbodig zou zijn. Toch vergunt mij eene opgedane ervaring, dit tegen te spreken: nog niet vele jaren geleden hoorde ik iemand, wiens rang zich tegen elke verdenking van gebrek aan ontwikkeling verzet, zijne verbazing te kennen geven over een milicien, omdat deze hem bij een onderzoek naar de bekendheid met zijne verplichtingen op dubbelpost *niet* ten antwoord gaf, dat hij aan eene naderende patrouille *vragen* zou, om het herkenningsteeken te geven, ten bewijze, dat zij tot dezelfde veldwacht of hetzelfde voorpostendetachement, dat wil dus in den regel zeggen, tot dezelfde compagnie als hij zelf behoort.

Het spreekt vanzelf, dat het geven van een op grooten afstand zichtbaar teeken het gevaar medebrengt, dat het ook door den vijand waargenomen kan worden; doch daartoe wordt het samengaan van twee toevallige omstandigheden vereischt, nl. dat de vijand zich onbemerkt

in de nabijheid bevindt, en dat hij het onverwacht afgegeven herkenningsteeken zóó duidelijk ziet, dat hij er zelf gebruik van kan maken. Omtrent het eerste zal eene sluippatrouille zich steeds, dus ook bij het geven van een teeken, moeten vergewissen, terwijl de mogelijkheid van het laatste veel geringer wordt, indien het teeken niet lang en dikwijls achtereen behoeft gegeven te worden. Daartoe is het gewenscht, dat het steeds teruggegeven wordt door den persoon, voor wien het bestemd is, zoodra deze het ziet. Dat dit door velen zóó ingezien wordt, blijkt reeds eenigszins uit het feit, dat het beantwoorden zoowel van het herkennings- als van het roepteekeu in den regel als noodzakelijk onderwezen wordt; stond het echter voorgeschreven, dan zou het *nooit* achterwege mogen blijven. Bovendien is het gevaar, dat het herkennings-teeken door den vijand waargenomen wordt, minder groot dan het bezwaar, dat een dubbelpost te laat bemerkt, in naderende personen geen tegenstander te behoeven te zien. Immers, ook volgens het voorschrift sluit het teeken niet eene verdere verkenning uit, terwijl het herhaaldelijk voor niets oproepen van veldwachtcommandant of examineertroep een groot nadeel is. Eene andere vraag is nog daarenboven, of het herkenningssteeken, dat bij de oefening regel is, in de werkelijkheid niet meer tot de uitzonderingen zal behooren, en dat wel omdat een dubbelpost doorgaans eene patrouille op open terrein voortdurend met het oog volgen kan, en in bedekt terrein meestal eerst waarnemen zal op een afstand, waarop hij de daartoe behoorende manschappen ook reeds zonder afgesproken teeken herkent.

In elk geval blijft natuurlijk de wenschelijkheid bestaan, om zoo voorzichtig mogelijk om te gaan met de middelen tot onderlinge herkenning. Dit geldt in nog hoogere mate voor, en brengt mij daardoor op het „woord”. Wat dit is, wordt in § 133, hoe het gebruikt moet worden, in § 148 en in § 212, 7°, V. V. vermeld. Toch is mij nog onlangs gebleken, dat niet iedereen een duidelijk begrip heeft, hoe er mede te handelen. Nu weet ik wel, dat wat bij oefeningen mogelijk is, waarbij vriend en vijand dezelfde taal spreken, in den oorlog niet op dezelfde wijze plaats zal hebben. Maar het geval is toch niet ondenkbaar, ja daarentegen zelfs zeer waarschijnlijk, dat er bij eene vijandelijke patrouille zich een enkele man bevindt en zelfs met opzet is meégenomen, die de woorden „halt”, „wie daar,” „één man voor” en „halt, het woord” op Hollandsche wijze weet uit te spreken (hoeveel verschillende accenten hooren wij al niet van de miliciens uit de verschillende streken van ons kleine land!). Juist omdat een slimme commandant eener vijandelijke patrouille alles in het werk zal stellen, om 's nachts achter het „woord” te komen, kan men in het voorschrift en bij oefeningen er niet met te veel nadruk op wijzen, dat men omzichtig moet zijn met de mededeeling er van, wil men zich niet schuldig maken aan „een hoogst ernstig vergrijp, soms zelfs verraad” (V. V. § 133). M. i. moet het „woord” alleen overgegeven worden aan een post, wiens plaats men ongeveer weet, doch heeft zulks niet alleen geen nut, maar kan het zelfs gevaarlijk zijn bij de ontmoeting

van twee patrouilles. Thans kan immers een vijandelijk patrouillecommandant, die op de hoogte is van ons voorschrift, en als hij slechts zorgt, den aanroeper te zijn, van onze patrouille hooren, wat het „woord” is, vóórdat deze zich vergewist heeft, wien hij tegenover zich heeft. In andere legers wordt deze wijze van handelen dan ook niet gevolgd; bedrieg ik mij niet, dan zwijgt het Fransche reglement van het gebruik van het „woord” als onderling herkenningsteeken van twee patrouilles; in België wordt aan soortgelijke bepalingen, als bij ons bestaan, echter toegevoegd, dat de patrouillecommandanten verplicht zijn *elkanders* vragen (ik cursiveer) te beantwoorden, om hunne identiteit vast te stellen. In beide genoemde legers heeft men bovendien „un signal convenu” — ter vervanging van het „woord” en ter vermindering van onnoodig leven in de postenlinie — dat op een afgesproken teeken van een schildwacht als antwoord gegeven wordt. Het Belgische reglement schrijft het gebruik van dit laatste voor, indien er aanraking met den vijand is. Daar nu de voorpostendienst in werkelijkheid alleen verricht wordt, indien er sprake is van eene mogelijke ontmoeting met den vijand, en men niet van te voren weet, of deze plaats zal hebben, kan men eigenlijk zeggen, dat dáár „le mot de ralliement” — eigenaardig genoeg — alleen voor vredesoefeningen bestaat. In de Felddienst-Ordnung van het Duitsche leger kan men lezen, dat het voor het verkeer nuttig *kan* zijn, dat van hoogerhand de „Losung” als herkenningsteeken uitgegeven wordt; doch hiervan wordt eveneens alleen gebruik gemaakt tegenover posten, doch eischt het voorschrift zulks niet van elkander ontmoetende patrouilles. Zou het daarom niet beter zijn, als bij ons voorgeschreven was, dat het noemen van de namen der wederzijdsche commandanten — dat volgens § 148 *soms* alle onzekerheid omtrent dengene, dien men tegenover zich heeft, terstond kan wegnemen — en in in het algemeen het vragen van allerlei inlichtingen *altijd* moet plaats hebben? Mij dunkt althans, hierin een middel te hebben, dat meer zekerheid omtrent herkenning en minder gevaar van afuistering oplevert dan het „woord”.

Dat ons voorschrift ook nog in menig ander opzicht afwijkt van die, welke bij andere legers gevolgd worden, is natuurlijk geen bezwaar, mits het zich daardoor gunstig onderscheidt. Waar dit echter naar mijne bescheiden meening niet altijd het geval is, daar wekt het bevreemding, dat in het onze ondanks al zijne uitgebreidheid — de beschrijving van den gang van den dienst bij de veldwachten en onderofficiersposten in al zijne bijzonderheden en onderdeelen beslaat bij ons 25 en b.v. in het Duitsche reglement ¹⁾ 7½ bladzijden — nog zooveel zaken minder goed geregeld zijn dan bij onze naburen. Men behoeft trouwens niet bij dezen te gaan afkijken; ons eigen verstand, voorgelicht door ons oog en oor bij de oefeningen, zegt ons, dat de opleiding in den voorpostendienst

¹⁾ Ten gebruike bij het *onderricht* in den velddienst beschikt men in Duitschland bovendien over meer uitvoerige zoogenaamde instructieboekjes.

misschien doelmatiger zou kunnen zijn, als het voorschrift niet voor alle gevallen zoo imperatief aangaf, hoe daarin gehandeld moet worden.

Zoo zou b.v. omtrent het plaatsen van de posten naar mijne meening juist het omgekeerde voorgeschreven moeten zijn. in zooverre althans, dat het straalsgewijze uitzetten, wat thans uitzondering is, regel zou moeten wezen, terwijl alleen in bijzondere gevallen (b.v. als het voorterrein volkomen vlak en ondoorsneden is, bij gebrek aan het noodige kader, of wanneer de richting, waarin de posten geplaatst moeten worden, toevallig onmogelijk te voren uit te maken is) alle posten door één en denzelfden persoon opgebracht zouden kunnen worden. Thans ondervinden wij bij de *oefening* het bezwaar, dat een groot gedeelte van den vaak beperkten tijd door deze handeling, waarbij slechts enkelen iets leeren, wordt weggenomen; doch dat beteekent natuurlijk niets tegenover het vermoeden, dat in *werkelijkheid* de veiligheid van de veldwacht veel spoediger en beter verzekerd zou zijn, indien naar de verschillende zijden gelijktijdig manschappen als dubbelpost werden afgezonden, waarbij even goed, zoo niet beter, voldaan zou kunnen worden aan den eisch, dat zij zoo mogelijk allen den post voor 't geweer moeten kunnen zien. Het heeft mij nog nooit duidelijk willen zijn, waarom deze laatste altijd eerst uitgezet wordt. nadat de postenketen gevormd is; zelfs ben ik overtuigd, dat het veel beter zou wezen, als men den dubbelposten bij hunne plaatsing den post voor 't geweer, wien zij het roepteeken moeten geven, zou kunnen wijzen, dan dat men hun ongeveer de plaats moet aanduiden, waar zij later vermoedelijk dien zullen zien komen. En ook voor dezen laatste zou het veel gemakkelijker zijn, als hij de dubbelposten gedurende den afmarsch naar hunne standplaatsen zou kunnen volgen, dan dat hij — als hij ten slotte uitgezet wordt — hen in hunne veelal gedekte opstelling met het oog moet gaan opzoeken. Zelfs al blijkt na het uitzetten der posten de noodzakelijkheid om eene veldwacht in verband met hunne opstelling te verplaatsen, dan nog is dit naar mijne meening geen reden, om bij hare aanvanke-lijke plaatsing een post voor 't geweer achterwege te laten. Evenmin gevoel ik de noodzakelijkheid van de aanwezigheid van een korporaal van afflossing. Al het kader moet immers de consignes der posten en hunne plaatsen kennen. Bovendien is er thans één gegraduateerde aan de wacht, die slechts om de 2 uur eene wandeling langs de posten behoeft te doen, en dan ook bijkans nooit voor andere functiën gebruikt wordt. Ware dit niet het geval, dan had men in hem weer een patrouillecommandant beschikbaar — hij is b.v. de aangewezen man voor aanvoerder der visiteerpatrouille — en zou dit misschien kunnen medewerken tot opheffing van het alleen in ons leger bestaande verschijnsel, dat de patrouilledienst (waardoor, volgens het V. V. § 200, 5°, de veiligheid der wacht voornamelijk verzekerd wordt) overgelaten wordt aan manschappen, al neemt men hiervoor ook de schranderste (!).

Gelet op de bij ons voorgeschreven samenstelling van dubbelposten en patrouilles, zou het kader — met uitzondering van de commandanten

van gedetacheerde- en korporaalsposten — eigenlijk werkeloos aan de wacht kunnen zitten, in afwachting dat de een of ander als commandant van den examineertroep, van de visiteerpatrouille of als korporaal van aflossing voor de uitoefening zijner functie opgeroepen wordt; en onderwijl is de eerste zorg voor de veiligheid van de wacht, waarop die van de gezamenlijke voorposten en dus ten slotte de ongestoorde rust der achterwaarts verblijvende troepen berust, in handen van onze miliciens, voor zoover deze taak niet door de grootere verkenningspatrouilles uitgevoerd wordt. Wat eene zware verantwoordelijkheid alweder voor den compagniescommandant, die hen in 8 maanden moet opleiden tot de uitoefening dier allerge wichtigste taak bij de landsverdediging!

Indien de dubbelposten *steeds* of *in den regel* straalsgewijze uitgezet werden, zou almede de kans op „mogelijke verrassingen” (en wel van de onaangenaamste soort), die nu in § 199 V. V. erkend wordt, veel geringer en daardoor de maatregel onnoodig worden, dat tijdens het aflossen het overblijvend gedeelte der wacht „stelling neemt”, wat bij de oefeningen gelijk staat met tijd verbeuzelen.

Veelal wordt, met gebruikmaking van § 203 V. V., bij de oefeningen onderwezen, dat een dubbelpost, die den post voor 't geweer niet zien kan, het roepteeken via één, en soms zelfs via twee op hem volgende dubbelposten, die in gunstiger omstandigheden verkeerden, ter kennis van de veldwacht moet brengen. Dit heeft in de eerste plaats ten gevolge, dat de aandacht van zoo'n als verbindingspost dienstdoenden dubbelpost op bedenkelijke wijze afgeleid wordt van datgene, waarop zijne opmerkzaamheid voornamelijk gericht moet blijven (§ 212, 1°); doch tevens zou het oorzaak kunnen zijn, dat de veldwachtcommandant of examineertroep 800 of 1200 M. moet afleggen, eer hij bij den dubbelpost is, van wien het roepteeken is uitgegaan; dat hulp of advies daardoor veelal te laat zal komen, behoeft zeker geen betoog. Zou het daarom niet beter zijn, om altijd de middelen toe te passen, die het voorschrift in § 200, 4°, aangeeft, om eene behoorlijke verbinding tusschen de posten en de veldwacht te verkrijgen?

Geene enkele verrichting in den velddienst misschien wordt zóó nauwkeurig overeenkomstig het voorschrift uitgevoerd, als het afleggen der ransels door de schildwachten en de korporaalsposten, en der geheele uitrusting door het rustend gedeelte der veldwacht en door de voor sluippatrouilles bestemde manschappen, welke laatsten evenmin ooit zullen verzuimen hun képi aan de wacht achter te laten, als eene eerbiedige hulde aan de nagedachtenis van de bij de veldtroepen tot het verledene behorende schako. Op slot van rekening blijven dus over dag en, bij voldoende veiligheid, ook 's nachts alleen het personeel, dat aangewezen is voor den examineertroep en de visiteerpatrouille, benevens de korporaal van aflossing — tijdens zijn dienst — volledig gewapend; volgens de letter, doch vermoedelijk niet naar de bedoeling van het voorschrift, zou men hier ook nog kunnen bijvoegen den commandant

en de manschappen van den gedetacheerden post, voor zoover deze laatsten niet als schildwacht uitgezet zijn. Ofschoon § 204 V. V. wel zegt, dat de geweren *overeekomstig bovenstaande indeeling* (der wacht) aan rotten gezet ¹⁾, neergelegd of tegen iets aan geplaatst worden, zou ik voor mij gaarne zien, dat op de door mij hierboven gecursiveerde woorden ook in het voorschrift bijzondere nadruk gelegd werd, en zij bepaaldelijk ook van toepassing verklaard werden op het aan de wacht achtergebleven ledergoed. Het zou reeds bij de oefeningen van de compagnieën — waarbij dit maar al te vaak niet patrouilles- en aflossingsgewijze geschiedt — veel moeite en last voorkomen. Vooral met het oog op den oorlogstoestand echter meen ik dat de mildheid van al die aftog-vergunningen overtroffen wordt door hare gevaarlijkheid, zelfs al ligt alles ordelijk bijeen. Men trachte zich eens een denkbeeld te vormen van de verwarring bij eene veldwacht, in geval van een plotseling oprukken van een overmachten vijand, b. v. uit cavalerie bestaande. Posten en patrouilles trekken in allerijl terug; van de eersten liggen de ransels, van de laatsten is al het ledergoed achtergebleven bij de veldwacht; in een oogwenk moet een en ander worden omgehangen, tenzij men geen prijs stelt op het behoud. Acht men het voor de posten een bezwaar, om gedurende 2 uur den ransel om te houden, wat voor anderen — zooals ik hierboven zeide — toch nog wel langer mogelijk geacht wordt, dan vergunne men hun ten minste, dat uitrustingsstuk op hunne standplaats af te leggen, met uitdrukkelijken last echter, om het terstond om te hangen bij het geringste vermoeden op eene vijandelijke nadering; des nachts zouden zij steeds in volledige wapenrusting gekleed moeten zijn.

Er blijven voor mij nog eenige andere vraagpunten naar aanleiding van ons voorschrift over, waarop de practijk mij tot dusverre geen antwoord heeft kunnen geven, al ben ik overtuigd, dat de vervaardiger van het voorschrift zijne goede gronden daarvoor gehad heeft. Waarom b. v. is bepaald, dat men de posten 's nachts zoo min mogelijk moet verplaatsen? Zal de maximum afstand, tusschen hen en de veldwacht en onderling, in het donker niet in den regel te groot zijn, gelet op hunne verplichting, om zich „zoo noodig” een van beiden naar de veldwacht te begeven (V. V. § 212, voorlaatste alinea van punt 7 in verband met punt 1), of wel om een hoorbaar roepteeken te geven? Bij den marschveiligheidsdienst worden 's nachts immers ook „de afstanden tusschen de verschillende onderdeelen aanmerkelijk verminderd” (laatste zinsnede van § 234)?

Opzettelijk plaatste ik hierboven de woorden „zoo noodig” tusschen

¹⁾ Daar de geweren bij eene veldwacht de bajonet op hebben en alsdan niet „aan rotten gezet” kunnen worden, hadden deze drie aangehaalde woorden bij de jongste wijzigingen vrijelijk uit de laatste alinea van § 204 geschrapt kunnen worden.

aanhalingsteekens; zij brengen mij op eene tweede vraag: kan dit loopen naar de wacht wel ooit noodig zijn, als ieder zijne verplichtingen nakomt? Immers, in de slotalinea van punt 7 van § 212 wordt voorgescreven, dat „de beide manschappen van den dubbelpost echter op „hunne standplaats blijven, indien zij door een zichtbaar of hoorbaar „teeken den veldwachtcommandant of den examineertroep kunnen te „kennen geven, dat zijne tegenwoordigheid wordt vereischt”. Dat geldt dus zoowel voor den dag als den nacht. Moet een roepteeke niet altijd aan de posten uitgegeven worden? Daar deze laatste vraag toch toestemmend beantwoord moet worden, kan ik mij niet voorstellen, waarom het aangeven van zoo'n teeken voor den nacht onmogelijk zou kunnen zijn, zooals in het 6de punt van § 201 verondersteld wordt; uitgezonderd misschien het zeldzame geval van zulk ruw weer, dat de stem der natuur elk door menschen te geven geluid in kracht overtreft.

Een afgesproken signaal (hoesten, roepen, fluiten, enz.), voor elken dubbelpost verschillend, zal toch wel bijkans altijd zóó gegeven kunnen worden, dat het slechts bij zeer hooge uitzondering noodig kan zijn, één der manschappen in weinig benijdenswaardigen toestand op zijne plaats achter te laten, terwijl de ander zich naar de wacht begeeft. Dat leerde mij althans de ondervinding bij vredesoefeningen.

Een derde vraag: waarom is uit het Duitsche voorschrift overgenomen, dat de post voor 't geweer uit een dubbelpost moet bestaan, als de wacht in een huis of schuur is ondergebracht? Indien, zooals ik vermoed, het antwoord hierop luidt: ter verhooging der veiligheid, dan veronderstelt men, naar mijne meening, dat de dubbelposten en patrouilles in hunne verplichtingen tekortschieten; doch wettigt dit voldoende een maatregel, waardoor aan den post voor 't geweer een taak wordt opgelegd, waarvoor deze niet bestemd is (§ 209)? Bovendien, al stelt onze velddienst niet den onuitvoerbaren eisch uit het Belgische reglement, dat de veldwachtcommandant een vol etmaal wakker moet blijven, zoo zal toch wel steeds óf hij óf de oudste onderofficier zorgen, elke waarschuwing van den post voor 't geweer te hooren, zonder dat deze zich gedurende noemenswaardigen tijd van zijne plaats behoeft te verwijderen. Eén man meer op post onttrekt er drie aan den patrouilledienst!

Een vierde vraag: . . . Doch neen, genoeg! Ik hoop door het vorenstaande eenigszins aangetoond te hebben, dat ook de geoefendheid in den veld-, en meer bepaald voorpostendienst, door welke oorzaak dan ook, nog niet is, wat zij wezen moet.

In dit opzicht levert de korte eerste oefeningstijd nog een bezwaar op, dat zich bij het schieten niet in dezelfde mate doet gevoelen. Miliciens nl., die eenige maanden later aankomen — en dat kunnen er vrij veel zijn —, missen de gelegenheid geheel en al, om in den dienst bij eene veldwacht opgeleid te worden. Van het houden van eenigszins belangrijke compagniesoefeningen is na de regimentsoefeningen geen sprake meer; wat er dan gedaan wordt aan den velddienst, geschiedt door

samenvoeging van onderdeelen. Dat enkele miliciens daarbij nog *geheel ongeoeffend* zijn, kan hoogstens geconstateerd worden, zooals ik persoonlijk dezer dagen deed; aan dit euvel tegemoet te komen, daartoe bestaat dan geene gelegenheid, terwijl het bovendien bloot toeval zou zijn, als zulks op den weg lag van den commandant van het bijeengehaald detachement.

Ten slotte rest mij de hoop, dat, met betrekking tot de belangrijke opleiding, zoowel in het schieten als in den velddienst, zoo mogelijk eenige veranderingen gemaakt zullen worden, die de taak van den compagniescommandant, als verantwoordelijk opleider, vergemakkelijken. Dan zou weer veel gewonnen zijn!

De werkring van den Auditeur-Militair.

In *De Militaire Spectator*, van Februari 1900, komt van de hand van den Heer Eerste-Luitenant der Inf. J. J. C. VAN DIJK een artikel voor getiteld: „Militaire rechtspleging”.

Met belangstelling heeft zeker ieder officier van bedoeld artikel kennis genomen en het streven van den schrijver toegejuicht. Zeker zoude ik dan ook niet de gastvrijheid van *De Mil. Spect.* inroepen om een enkele opmerking te maken, ware het niet dat de schrijver — ofschoon hij in den aanvang verklaart niet tegen *personen* maar alleen tegen een *stelsel* te velde te trekken — toch, en zulks wellicht geheel onwillekeurig, over den auditeur-militair *in het algemeen* een oordeel velt, dat ik niet kan onderschrijven.

De Heer VAN DIJK zegt o.a.:

„Zal de A.-M. steeds in staat zijn met volkomen onpartijdigheid zijne „functie als secretaris (b.v. het opstellen der vragen en het neerschrijven „der antwoorden) te verrichten, waar hij als openbaar aanklager lang- „zamerhand gewoon is steeds schuld te vinden en diensvolgens in hoofd- „zaak alleen schuld zoekt? Is hij niet ambtshalve geïnteresseerd bij „eene veroordeeling?”

Verder meent de schrijver dat, noch Officieren-Commissarissen — noch Krijgsraad, ontkomen kunnen aan de suggestieve werking van den openbaren aanklager en secretaris (de A.-M.).

En eindelijk zegt hij:

„En na is het toch algemeen bekend, dat in de meeste gevallen het „Openbaar Ministerie de zaken erg zwart inziet en dus vonnissen, waarop „diens stempel staat, den veroordeelde in den regel zwaar treffen. Met „bescheidenheid zoude de vraag kunnen worden gesteld: waarom het „Openbaar Ministerie in zoovele gevallen „„overvraagt””; is het uit „vrees dat de wet te zacht zal worden toegepast?”

De suggestieve werking van den A.-M. op Off.-Commiss. en Krijgsraad wordt door mij niet toegegeven en zulks o.a. met verwijzing naar de artikelen 45, 69, 70, 79 R. L., ten opzichte van Off.-Commiss., en naar de artikelen 172, 180 R. L., ten opzichte van den Krijgsraad. Uit den geheelen opzet van het tweede hoofdstuk R. L. blijkt, dat Off.-Commiss. zijn de hoofdpersonen en de A.-M. slechts assisteert.

Naar mijne meening is de A.-M. de aangewezen persoon om den Krijgsraad of de Off.-Commiss. voor te lichten omtrent de wetsinterpretatie betreffende schuld, opzet, bewijs, medepligtigheid, enz. De

uit deze voorlichting voortvloeiende beslissingen worden later door het Hoog. Mil. Gerechtshof getoetst. Verder gaat de invloed van den A.-M. niet. Mocht die echter wel verder gaan, dan is zulks de schuld van den Krijgsraad, niet van den A.-M.

Maar de omstandigheid, dat een der Off.-Commiss. steeds een kapitein is en onder de leden van den Krijgsraad meerdere bejaarde officieren zitting nemen, strekt tot waarborg dat de invloed van den A.-M. waarlijk niet suggestief behoeft te zijn.

Waarom de A.-M. voornamelijk naar schuld zoude zoeken en hij ambtshalve geïnteresseerd zoude zijn bij eene veroordeeling van den beklaagde, is mij volkomen onduidelijk.

De A.-M. heeft toch den eed afgelegd, waarin o.a. voorkomt: „...dat ik zal te werk gaan met alle oprechtheid, eerlijkheid en onzijdigheid, enz.”

Nu is een beklaagde voor den krijgsraad in den regel schuldig aan het in de klacht ten laste gelegde; anders zou geen verwijzing naar den krijgsraad plaats hebben, maar zoude de zaak op advies van den A.-M. niet vervolgd zijn of disciplinair zijn afgedaan.

Dat ten opzichte van vergrijp en hoegrootheid van de op te leggen straf de krijgsraad onder suggestieven invloed van den A.-M. zou staan, meen ik te moeten ontkennen. De A.-M. heeft rekening te houden met het feit dat de beklaagde geen officieele verdediging heeft. Hij staat dan ook meer op het standpunt van den *rechtsprekenden rechter* dan op dat van het *Openbaar Ministerie*. Hij heeft niet te beschuldigen en te verdedigen, maar de wet draagt aan Off.-Commiss. op, zich — met medehulp van den A.-M. — evenzeer toe te leggen om de onschuld te ontdekken, als om bewijs van schuld in te winnen.

Maar juist daarom zal de A.-M. zich niet moeten stellen op het standpunt van den ambtenaar van het O. M. Laatstgenoemde draagt de overtuiging met zich, dat van zijn eisch waarschijnlijk wat zal afgaan; de A.-M. niet. In zijn bekende polemieek met Prof. DE GEER, heeft de heer A. C. WESENHAGEN in dezen geest den werkkring van den A.-M. geschetst.

De krijgsraad geeft gemotiveerde vonnissen. Wel zullen deze — aldus de Kapitein v. D. VEUR in de N. Rott. Ct. van 29 Nov. 1891 — „een weerklank zijn van den eveneens gemotiveerden eisch van den „A.-M., doch dit zal alleen het geval zijn, wanneer de leden van den „krijgsraad, door persoonlijke kennismaking met den A.-M., met zijne „rechtskennis en met zijne gematigdheid, een groote en welverdiende „mate van vertrouwen in hem stellen”. Zulk een vertrouwen staat geheel buiten suggestieven invloed.

Daarom komt het mij eenigszins onverklaarbaar voor dat de Heer VAN DIJK de vraag heeft gesteld „waarom het Openbaar Ministerie (de „A.-M.) in zoovele gevallen „overvraagt”. Mijne ondervinding stellende tegenover die van den Heer VAN DIJK, meen ik te mogen verklaren, dat mij van eene dergelijke „overvraging”, ten opzichte van de mate van straf, nimmer bleek en dat — vooral ten opzichte van misdrijven tegen

de krijgstucht — de eisch dikwijls bleef beneden de straf, door den krijgsraad opgelegd.

Te meer durf ik deze verklaring neerschrijven, waar ik in de N. Rott. Ct. van 25 Nov. 1891 in een ingezonden stuk van den Heer MESCH, Luitenant der Grenadiers, het volgende vind vermeld: „Ik heb *acht* „verschillende auditeurs in hunne functiën leeren kennen en kan met „de meeste stelligheid verklaren, dat in den krijgsraad steeds alles „nauwkeurig wordt overwogen, wat ten voordeele van den beklagde „kan strekken. Ik heb nog nooit een auditeur ontmoet, die niet de „meeste zorg daaraan besteedde. De eisch van den auditeur is dan ook „steeds de lichtste straf, die hij naar zijn overtuiging mag eischen, enz.”

Het feit, dat ik gedurende mijn officiersloopbaan mocht kennis maken met humane auditeurs, die steeds blijken gaven van volkomen de verantwoordelijkheid van hun ambt te beseffen, gaf mij deze opmerkingen in de pen.

De Heer VAN DIJK zie er allerminst een aanval in tegen de strekking van zijn artikel, waarmede ik mij — ik herhaal het nogmaals — zeer goed kan vereenigen.

W. C. SCHÖNSTEDT.

Stenografie in het Leger.

Vóór ongeveer twee en een half jaar vatte ik het voornemen op Stenografie te gaan leeren en zette mij tot de studie van het systeem-STOLZE—WÉRY: het was geen lichte arbeid! Toen ik, na een tijdelijke staking, de studie wilde gaan hervatten, kwam mij toevallig het Leerboek van den Heer RIËNTS BALT onder de oogen. De bijvoeging „*in weinige uren aan te leeren*” was verleidelijk. Ik schafte het werkje aan, keek het tweemaal in tusschen 12 en 1 uur 's middags en eenmaal 's avonds niet langer dan een uur en... las toen reeds de algemeene leesoefening. Een paar dagen later schreef ik het stelsel met gemak, en wel zoo, dat ik alles kon teruglezen. Later vergeleek ik het stelsel met andere, als b. v. met het Kamer-stelsel (van den Heer STEGER), met dat van den Heer WÉRY en met minder bekende, en stelde theoretisch vast, dat het in geen geval in duidelijkheid noch korthed bij deze achterstond. Bij nu en dan, zeer ongelijk, voortgezette studie, beschaamde de practijk deze theorie niet: met minder inspanning dan tot het aanleeren alleen van het systeem-WÉRY noodig is, bereikte ik met het stelsel-RIËNTS BALT een snelheid als vereischt wordt voor WÉRY's hoogste diploma!

Na lezing van het opstel van den (toenmaligen) Majoor GOUDSCHAAL in De Militaire Spectator 1891, blzn. 637 en 690, werkte ik het denkbeeld, om het stelsel-BALT als Stenografie voor het Leger aan te bevelen, uit in een opstel voor dit Tijdschrift, waarbij ik mij tot leidraad koos de conclusiën door den Hr. GOUDSCHAAL aan het slot van zijn artikel gemaakt, en wel voornamelijk deze:

1. De behoefte aan een korter schrift doet zich allengs meer gevoelen, ook en vooral bij het Leger.
2. Bij invoering van kortschrift bij het Leger is *eenheid van stelsel* een eerste vereischte.
3. Een stelsel van militair kortschrift moet *volkomen betrouwbaar* en *hoogst gemakkelijk aan te leeren* zijn en zich niettemin leenen tot *grootte schrijfsnelheid*.
4. Het aanleeren van stelsels, die niet aan de eischen van een militair kortschrift voldoen, verdient in het Leger geen aanmoediging.

En ik schreef o. a.:

„Volgens een korte mededeeling in De Militaire Spectator van 1892 werd in dat jaar aan de Krijgsschool een cursus in Stenografie geopend naar het systeem-STOLZE—WÉRY. Dat zulks geschiedde onder goedkeuring van Z. E. den Minister van Oorlog en van den Chef van den Generalen Staf, mag, naar het mij voorkomt, worden aangenomen als een bewijs, dat het denkbeeld zelf „Stenografie aan de Krijgsschool” geen tegenkanting ondervond en dat de verwezenlijking slechts zou afhangen van het al dan niet slagen van de toegestane proef. Die proef is mislukt en daarmee was blijkbaar ook de „Stenografie bij het Leger” van de baan. Ik ben zoo vrij als eenige oorzaak daarvan te beschouwen de omstandigheid, dat het stelsel-WÉRY niet is „hoogst gemakkelijk aan te leeren”, zelfs niet „gemakkelijk”. Ware dit het geval geweest, de proef had moeten gelukken, met mannen, die getoond hadden, niet tegen loonende studie op te zien. Nu eischte het verkrijgen alleen van eenig inzicht in de „methode” al den tijd.”

Voorts betoogde ik, dat het stelsel-RIËNTS BALT in alle opzichten voldeed aan de juiste eischen, gesteld in conclusie 3, en bepleitte op grond van conclusie 2 de invoering, althans de aanmoediging, daarvan in het Leger.

Doch toen verscheen het stelsel-GROOTE, waardoor mijn opstel bleef liggen.

Natuurlijk zette ik mij dadelijk en met groote belangstelling tot de studie van dit nieuwe, door een officier vervaardigd stelsel, om daarna over te gaan tot het maken van een vergelijking.

Thans volgen hier de resultaten.

Als voordeelen van zijn stelsel boven andere schijnt de Heer GROOTE te beschouwen:

- het hebben van minder dan 26 teekens (blz. 8, al. 1, Leerboek),
- de korthed der teekens (blz. 9, al. 1),
- de eenvoudige aaneenvoeging der teekens (blz. 9, al. 3),
- het vanzelf ineenvloeiën der teekens tot de meest voorkomende verbindingen (blz. 9, al. 3, 4, 5; blz. 10, al. 1),
- het kunnen schrijven van andere talen zonder daarvoor bijzondere regels aan te geven (blz. 22, al. 3; blz. 31, al. 6),
- „dat het volstrekt niet noodig is op *ongelijnd* papier te schrijven” (blz. 24, al. 5).

Deze punten komen achtereenvolgens vanzelf ter sprake.

Teekens en andere hulpmiddelen tot het schrijven van alle woorden in de Nederlandsche taal.

R.B. ¹⁾ (blzn. 12, 13, 14, 15) heeft 44 teekens (+ ophaal en neerhaal):

¹⁾ R.B. = Stelsel-RIËNTS BALT.
Gr. = Stelsel-GROOTE.

<i>ei, ij</i>	<i>e</i>	<i>ee</i>						
	<i>o</i>	<i>oo</i>	<i>oe</i>					
	<i>u</i>	<i>eu</i>	<i>i, ie</i>	<i>uu</i>				
	<i>a</i>	<i>aa</i>	<i>ui</i>	<i>ou, au</i>				
stomme neerhaal.	<i>h</i>	<i>n</i>	<i>m</i>					
	<i>s</i>	<i>sch</i>	<i>ns</i>	<i>nsch</i>				
	<i>r</i>	<i>l</i>	<i>j</i>	stomme ophaal.				
	<i>t</i>	<i>d</i>	<i>nt</i>	<i>nd</i>				
	<i>k</i>	<i>g</i>	<i>nk</i>	<i>ng</i>				
	<i>z</i>	<i>nz</i>	<i>p</i>	<i>b</i>				
	<i>f</i>	<i>v</i>	<i>w</i>	<i>zw</i>				
	<i>ch</i>	<i>cht</i>	<i>sp</i>	<i>st</i>				

Blzn. 7 en 8, „spelling der Stenografie”:

Letters die niet worden uitgesproken, laat men weg:

thans = tans

mensch = mens

c = k of s: flacon = flakon

cent = sent

qu = kw: quint = kwint

x = ks: max = maks

y = i: gymnastiek = gimnastiek

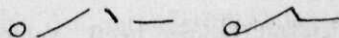
eeuw en ieuw = eew en iew

ooi, aai en oei = ooj, aaj en oej.

Verdubbeling van medeklinkers is niet noodig, daar voor de lange en korte klinkers verschillende teekens worden gegeven.

Blz. 13. Twee op elkaar volgende klinkers worden door den stommen neerhaal verbonden:

l e (stomme neerhaal) *o Leo*

Blzn. 13, 14. Klinkers en medeklinkers zonder eenig hulpteeken:

sch oo l *school* 0 — ° 0 °

d o nk e r *donker* ʹ ʹ . ʹ ʹ

Blz. 15. Wanneer daarbij een teeken met links omgebogen beneden-einde door een klinker wordt gevolgd, dan vormt zich een lus:

z ee *zee* / / /

Blz. 16. Dit gebeurt eveneens als aan 't begin naar rechts omgebogen teekens door een klinker worden voorafgegaan:

oo st *oost* ʹ ʹ ʹ ʹ

ee w *eeuw* ʹ ʹ ʹ ʹ

Blz. 18. Twee op elkaar volgende medeklinkers worden verbonden door den „stommen ophaal”:

l s ls, *m t mt,* 0 0 0 0 ʹ / ʹ ʹ

Vergelijk: *les met* 0 0 ʹ ʹ

Blz. 17. Les 6 geeft de verbinding van *r* en *l* na medeklinkers, die men zou kunnen samenvatten in dezen regel:

Na een scherp eindigend of een beneden links omgebogen teeken, *r* en *l* links; na een rechts omgebogen teeken, rechts:

ʹ ʹ ʹ ʹ ʹ ʹ
tr *tl* *str* *stl* *dr* *dl*

Hiermede is het stelsel-R.B. ontwikkeld en kan men, zonder eenig nieuw of gewijzigd teeken meer te leeren, alles schrijven, met behulp van bovenomschreven regels, waarop *geen uitzonderingen*.

Het stelsel-GROOTE heeft, volgens den ontwerper, de volgende 24 teekens (zie: Leerboek, blzn. 20 en 31):

b	p	m	∫	∫	∫
f,v	w		∫	0	
d	t	n	∫	∫	~
r	l		o	o	
s,z,c			∫		
g,ch	k,c,q		∫	∫	
h	ng	ch	∫	~	∫
j	u	i	∫	∫	—
e	a	o	∫	∫	∫
x	y		∫	∫	

De hoogte der *b, p, m*, enz. = 1 stellende, is die van *o* = $1\frac{1}{2}$, van *e* = $\frac{1}{2}$ en van de overige kleine teekens = $\frac{1}{3}$.

Blz. 17. *e* en *i* vormen *ei* (en tevens *ij*! zie: blz. 18, al. 3).

o en e	"	oe
o en u	"	ou
a en u	"	au
e en u	"	eu
u en i	"	ui.

Hoe *eeu*, *ieu* en *aai*, *ooi*, *oei* worden gevormd, wordt ons nergens meêgedeeld, zeker dus zoo:

ee + u	= eeu
ie + u	= ieu
aa + i	= aai
oo + i	= ooi
oe + i	= oei.

Blz. 19 (zijschrift):

„De lange volkomen klank als in *zaak* (*zaken*) wordt door verlenging van het klinkerteeke van de korte onvolkomen als in *zak* (*zakken*) onderscheiden. Bij deze verlenging mag de hoogte der letters niet gewijzigd worden.”

De bedoeling is te begrijpen; maar dan verandert toch bij *ee*, *aa*, *oo* de *richting* van het teeken? En bij *ie* de *lengte* op dezelfde wijze als

e in *a*, *a* in *o* door verlenging verandert? En dan ontstaan toch 4 nieuwe teekens?

— / / / —

naast / / / —

(In het stelsel-R.B. worden dergelijke teekens voor *ee*, *aa*, *oo* als afzonderlijke vermeld.)

Tusschen volkomen en onvolkomen *u* maakt Gr. geen verschil, zooals nader zal blijken.

Blz. 9, al. 3: „Voor elk letterteeken is uit de gemakkelijk te schrijven teekens de vorm gekozen die 't mogelijk maakt om door eenvoudige aaneenvoeging woorden te vormen, en wel zoodanig, dat de letters tot de meest voorkomende verbindingen vanzelve ineenvloeien, zooals *sp*, *st*, *mp*, *sch*, *cht*, *mt*, enz.”

Als tot het systeem behoorend, worden blzn. 19, 20 en 21 vermeld en door voorbeelden toegelicht:

st *sp* *sch* *mp* *mt* / / / / /

op blz. 21 nog genoemd:

sg *gt* / /

Daar *sg* en *sch* door hetzelfde teeken worden voorgesteld, heeft men hier 6, zegge zes teekens, verschillend van de oorspronkelijke 24.

Nergens noemt, noch gebruikt Gr. de twee andere teekens, welke op bovenstaande wijze nog kunnen gevormd worden, nl.

gp en *mg* / /

Toch zullen die in woorden als *oogpunt*, *omgaan* gebruikt moeten worden?! Waarom, als dit „ineenvloeien” zulk groot voordeel is, die twee er dan niet bijgenoemd? Gevoelt de Heer GROOTE dat, waar teekens ineenvloeien gelijk hier, de oorspronkelijke niet meer *direct* te herkennen zijn, de leerling dus moet leeren, dat bepaalde teekens ineenvloeien tot nieuwe *st*, *sp*, enz.? De practijk bevestigt dit: het vereischt aanvankelijk meer nadenken, veroorzaakt dus meer oponthoud, b.v. het teeken *mp* te schrijven dan *mr*, *ms* of andere verbinding van niet-„ineenvloeiende” teekens.

Ik wil hiermede voorsnog alleen betoogen, dat men deze acht teekens als nieuwe te beschouwen heeft; dat deze keuze overigens het aanleeren vergemakkelijkt, zal ik niet betwisten; doch hierover later.

GR. geeft (blz. 13) twee regels, in beginsel precies gelijk aan die van R.B. voor gelijksoortige gevallen:

„De medeklinkers *b, p, v*, die naar links gebogen eindigen, vormen met den volgenden *ophaal* (*klinkers*) een lus.”

„Wanneer de medeklinkers *d, b, m*, die naar links gebogen beginnen, worden voorafgegaan door een *ophaal*, wordt eveneens een lus gevormd”.

Wordt in den laatsten regel met *ophaal* iets anders bedoeld dan in den eersten? Zeker niet, maar waarom dan blz. 14

pin pit *L* *l*

met die lus geschreven en die lus weggelaten tusschen den *klinker i* en de slotmedeklinkers *d, b, m*, bijv.:

Blz. 14. *bid* *f*

Blz. 17. *zuid duim* *z* *u*

Deze inconsequentie maakt onnoodig verwarring gemakkelijk van *t* en *d, p* en *b*, waartegen het Leerboek zelf waarschuwt blz. 24, al. 4. De lus zou immers die verwarring hebben voorkomen!

Voorbeelden van verbindingen van *r* en *l* met andere medeklinkers vinden we blzn. 15 en 16; ook de *w* wordt hierbij genoemd:

„*w* en *r* worden naar links, *l* naar rechts omgehaald.”

Op gelijke wijze als bij R.B.:

dr gr *6* *d*

doch afwijkend van R.B. o. a.:

br zw(sw) dw vl(fl) *L* *Q* *O* *2*

Waar *l* of *r* door een medeklinker wordt *gevolgd* (R.B. geeft daarvoor, als bij *alle* verbindingen van medeklinkers onderling, den stommen *ophaal*) bezigt GR. — men moet het uit de voorbeelden opzoeken, het staat er niet bij — nu eens den stommen *ophaal* van R.B., dan weer geen verbindingsteeken; in het laatste geval komt de medeklinker, die op de *l* volgt, daarbij vaak vóór die *l* te staan (blz. 16),

b. v. *rg* *7* (als bij R.B. *lh*)

lm ld lb *7* *7* *7*

Doch dan nog (zie later: *Duidelijkheid*, 267 ¹⁾):

Blz. 16 „De scherpe vorm der teekens mag bij verbinding met andere niet verloren gaan. Het scherpe begin of einde van letters als *g*, *t*, enz., moet daartoe even boven of onder *l* en *r* uitkomen”.

lg *lt* *lp* *g* *t* *p*

Zonder dezen *uitzonderingsregel*, waardoor *g*, *t* en *p* in deze verbindingen feitelijk worden verlengd, verviel het verschil tusschen *lg* en *lm*, *lt* en *ld*, *lp* en *lb* (zie de voorbeelden).

En zijn we er nu? Neen.

Blz. 16:

rl *lr* *oo* *8*

Daar de *r* van *rl* op de schrijflijn begint (gelijk de *l* bij *lr*) had *l* aan die schrijflijn moeten „hangen” (Gr., zijschrift blz. 15) gelijk bij *lr*; bij die consequentie echter zouden *rl* en *lr* in vorm gelijk zijn.

Tusschen *r* en *l* van *rl* is een lijntje gevoegd, even hoog als *r* en *l*. Het uit elkaar houden van deze verbindingen is lastig, omdat zij *niet op dezelfde wijze zijn ontstaan* (een gebrek van de „ingewikkelde oudere systemen”).

Het vorenstaande geldt eveneens voor

rw en *wr* *o* *o*

Waren beide gevormd als *wr*, d.i. zonder hulplijntje, dan zouden zij aan elkaar gelijk zijn.

De 4 genoemde verbindingen moeten met zorg uit elkaar worden gehouden. Kan men hiervan zeggen, „dat door eenvoudige aaneenvoeging woorden worden gevormd” (blz. 9, al. 3)?

Het zijn vier te memoriseeren teekens.

Blz. 20. „Volgen klinkers, die in dezelfde richting geschreven worden, *e*, *a*, *o* op elkaar, dan worden ze gescheiden door de pen even uit de schrijfrichting naar links te brengen. Gebeurde dit niet, dan zou *ea* gelijk *o*, *aa* gelijk *oe* zijn.”

De ophaal, of hoe wil men dit teeken noemen, moet afzonderlijk worden geleerd (als bij R.B. de „stomme neerhaal”).

Daarbij: alle tweeklanken bestaan bij Gr. *zichtbaar* uit twee teekens. Volgens vorenstaanden regel, moest voor de *oe* de pen tusschen *o* en *e* even uit de schrijfrichting gebracht worden; alleen voor *oe* vloeien *o* en *e* samen

¹⁾ Alleenstaande cijfers verwijzen naar voorafgaande of volgende bladzijden van dit opstel.

tot een teeken, dat viermaal zoo groot is als *e*! Zou *oe* dan geen nieuw, afzonderlijk te leeren teeken zijn?!

Blz. 22 geeft GR. verkortingen, die in zijn stenogram worden toegepast, dus behooren te worden geleerd.

Daarvan zijn die voor: *heb, hebben, had, hadden, zijn en uit* (zie: *Verkortingen*, 264), niet genomen uit het onverkorte woord en dus geen „logische verkortingen”, die men gemakkelijk onthoudt. De Heer GROOTE zegt zelf: „de verkortingen voor *zijn en uit* zijn niet de teekens voor *ij en u* zelve, maar daaruit afgeleid.”

Hier zijn zes nieuwe teekens.

Tellen we alle niet in de 24 teekens van GR. begrepen afwijkingen van het gewone meê, dan komen we tot aan te leeren $24+4+8+4+1+6$ of 47 teekens en 2 ophalen, tegenover R.B. met 44 teekens, 1 op- en 1 neerhaal.

Het „gering aantal teekens” van GR. is meer schijn dan werkelijkheid!

Daarbij, ik bepaalde me tot het schrijven van de Nederlandsche taal; straks hoop ik aan te toonen, dat het aantal teekens van GR. nóg grooter wordt, als men vreemde talen wil gaan schrijven.

En met al de genoemde voorschriften mis ik in GR. een regel voor de gewone verbindingen; dit is wellicht oorzaak, dat de Hr. GROOTE zelf in het woord *jeugd* den eenen keer de *j* wêl van een ophaal voorziet, den anderen keer niet;

den eenen keer *ts* schrijft met een ophaal tusschen *t* en *s*, den anderen keer zonder zoo'n ophaal;

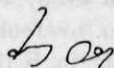
in het woord *toevertrouwd* blijkbaar aarzelt met de verbinding van *d* aan *w*;

den eenen keer b.v. in *hulp* de *u* met ophaal, den anderen keer b.v. in *gymnasium* zonder ophaal schrijft, enz. (zie: *Stenogram*, blzn. 32—35).

Blz. 17 worden de *u, j* en *h* geleerd met ophaaltjes aan begin en eind; in het overzicht blz. 20 wordt alleen de *u* van dat ophaaltje voorzien, terwijl het in de stenogrammen nu eens wel, dan weer niet wordt geschreven.

Hoort dat ophaaltje nu bij het teeken of niet?

Wat nog erger is, het is mij niet mogen gelukken te ontdekken, hoe in één woord te stenographeeren (GR.)

Schrijfwerk

De vorm der teekens voor f (v), p en b nl. laten niet toe daaraan de w te verbinden.

Leefwijze, lofwaardig, lofwerk, verfwaren, grafwaarts, strafwerk, afwezig, afwenden, afwisselen, enz.;

hulpwapen, koopwaren, loopwerk, opwaarts, slaapwagen, slaapwandelbaar, opwinden, opwerpen, opwelling, enz.;

Lebware, lobwürdig, abwärts, abwehren, enz., enz.

zijn alzoó woorden, die niet alleen noodzakelijk moeten worden afgebroken vóór de *w*, maar ook telkens oponthoud zullen veroorzaken door het allervreemdst verschijnsel, dat drie teekens niet verbindbaar zijn met het teeken voor *w*.

Moet men zich niet met verwondering afvragen, hoe dit mogelijk is, als men in het Voorwoord leest (GR. blz. 7):

„...het werk (heeft) in de volgende (vijf!) jaren, *onder en door het gebruik gewijzigd*, den vorm aangenomen, die(n) het nu heeft” ?!

Tegenover het stelsel-BALT met z'n 44 teekens, z'n *weinige, eenvoudige en onveranderlijke* regels voor de verbinding, staat het *veel minder consequente* stelsel-GROOTE, met *volstrekt niet minder teekens*.

En als men nu weet, dat met de 44 teekens (+ op- en neerhaal) in R.B. alle mogelijke teekens van het systeem (èn het verkortings-systeem) worden gekend;

als men met een blik op die gezamenlijke teekens ziet, hoe met de korte klinkers gemakkelijk de lange klinkers,

hoe bijv. met de *t*..... *d*, *nt* en *nd*,

„ „ *k*..... *g*, *nk* en *ng*,

„ „ *f*..... *v*, *w* en *zw*,

„ „ *n* en *s*.. *ns*, *sch* en *nsch*, enz.,

worden onthouden (247);

hoe de klinkers — flink onderscheiden en kloek gebouwd — toch logisch naast elkander staan;

dan zal men R.B. niet moeielijker, doch *gemakkelijker te leeren* vinden dan GR.

Aard der teekens en der verbindingen.

In beide systemen zijn de teekens genomen uit het Latijnsche letterschrift, als in alle systemen van den lateren tijd.

Beide hebben tot gemiddelde hoogte der teekens „die van de gewone letter *a*” (GR. blz. 9, al. 1), tot grootste hoogte het dubbel daarvan: De kleinste is bij GR. $\frac{1}{3}$, bij R.B. $\frac{1}{2}$ van de gemiddelde hoogte.

De *lengte* van een op- of neerhaal heeft — bij deze afmetingen — geen invloed op de snelheid. De *oe* bv. van GR. zal niet meer tijd vereischen dan de *a*, die slechts half zoo groot is.

In deze opzichten staan de systemen gelijk.

De teekens zelf komen overeen; alle teekens van GR. vindt men, onder anderen naam, terug in R.B., behalve die (van GR.) voor

ch (in *chef*) en *x* { } welke *twee* bewegingen vereischen. (De teekens van R.B.

v en *j* { }

worden in *één* beweging gemaakt, n.l. door in het midden niet scherp te eindigen. Inderdaad eischen deze teekens slechts *één* beweging!

Blzn. 5 en 6 Leerboek noemt de Heer BALT de grondslagen, waarop het schrift berust, in 't kort:

1. De beteekenis van een woord mag niet afhangen van een schrijflijn.
2. Geen verdikte neerhalen.
3. Geen neerhalen in meer dan tweevoudige hoogte.
4. Geen klinkerlijn meer dan tweevoudige grootte of breedte.
5. Teekens met scherp benedeneinde mogen in beteekenis niet geheel afwijken van dezelfde teekens, met omgebogen benedeneinde.

Het schrift doen afhangen van een schrijflijn is een al even afkeurenswaardig beginsel als het dik en dun schrijven van teekens op de beteekenis er van laten influenceeren.

In het stelsel-STOLZE—WÉRY verkrijgt hetzelfde *dik* geschreven teeken, dat *op de schrijflijn* staande *na* verbeeldt, *daarboven* geschreven, de beteekenis van *niet*, *daaronder* die van *nu*; *dun* geschreven weer andere;

verandert het woord *dol* b.v. door verdikking van de *d* in *doel*; kan hetzelfde „woordbeeld” achtereenvolgens *til*, *tel*, *tol* voorstellen, naarmate het hooger of lager geplaatst is; enz.; enz.

Het valt niet te ontkennen, — ofschoon alles ten slotte te leeren is — dat een en ander een stelsel moeielijk, onbestemd, onduidelijk maakt, de kans van niet-kunnen-teruglezen zeer vergroot.

R.B. breekt hiermede dan ook onherroepelijk; *men kan de Stenie*. R.B. — geheel naar verkiezing — *op gelijnd of ongelijnd papier schrijven, met potlood of pen (hard of zacht), kortom overal en onder alle omstandigheden*.

Gr. behoudt echter de 2 genoemde gebreken, hoewel niet in beginsel, toch voor een groot gedeelte (schrijven van vreemde talen; verkortingen, dus immer bij snelschrift, „reporterschrift”, waarbij ze juist het slechtst op hun plaats zijn).

De verkortingen blz. 22 zijn afhankelijk van de schrijflijn; ik meen dit althans te moeten opmaken (we hebben het „reporterschrift” nog niet, dat de Heer GROOTE belooft, blz. 39) uit de woorden, blz. 22: „als men het verkorte woord voluit schrijft, en vergelijkt met de verkorting, zal 't duidelijk zijn waarom de verkorting van het (*t*) de helft lager staat dan van *had* (*d*)”, in verband met de omstandigheid, dat deze verkortingen ook werkelijk in het stenogram blz. 27 e. v. zóó worden geplaatst als zij blz. 22 worden geleerd.

Blz. 24, al. 5, zegt de Heer GROOTE, dat het „volstrekt *niet noodig* is om op ongelijnd papier te schrijven”. Neen, maar juister ware 't hiervoor „*niet wenschelijk*” te stellen.

Als men met Gr. vreemde talen schrijft — om van „oefening in spelling(?)” niet te gewagen — heeft men daartoe noodig, zie blz. 31: *f*, *z*, *ch* en *q*, die worden voorgesteld door de *verdikte* teekens voor *v*, *s*, *g* en *k*!

Wat blijft hierbij van de bewering (Gr. blz. 10, al. 1): „de aandacht (kan) geheel aan den inhoud gewijd worden en het schrijven (is) een

reflexbeweging van de hersenen"? Veeleer zijn die woorden op R.B. toepasselijk!

De regels 3 en 4 (255) worden in R.B., op ééne *onvermijdelijke* uitzondering na, vastgehouden; de horizontale lijn komt nl. in *drie* afmetingen voor, achtereenvolgens voor *o*, *oo* en *oe* (247). Een bezwaar is dit nauwelijks te noemen, door de verwantschap der teekens en doordien de *oe* zoo groot geschreven kan worden als men zelf noodig of wenschelijk acht.

Gr. echter geeft de e-lijn in *vier afmetingen* achtereenvolgens voor

e, a, o, oe / / / /

in *drie hoogten* de teekens voor:

ee, aa, oo — / /

(Zie: „Duidelijkheid”, 267).

Regel 5 (255) R.B. levert het voordeel, dat als bij vlug schrijven het scherpe uiteinde van een teeken per ongeluk *rechts* omgebogen wordt (257),

/	(t) nog maar in	∟	(d)
/	(p) in	∟	(b)
∟	(k) „	∟	(g) enz.,

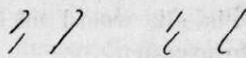
de *scherpe* medeklinker nog maar in den verwanten, *zachten*, kan overgaan; zoodat, bij onzuiver schrift, op het gehoor af, veel eerder het juiste woord wordt gevat dan bij Gr., waar, bij vlug schrijven,

/	(g) gelijk aan	∟	(t)
/	(m) aan	∟	(d) wordt, enz.

R.B. geeft teekens voor *alle* letters, die we tot het schrijven van beschaafd Nederlandsch noodig hebben; daarenboven voor letterverbindingen, welke *veel* voorkomen: *sp, st, sch, nsch, ns, nt, nd, nk, ng, nz, zw, cht*. Dit verhoogt het aantal te leeren teekens, doch... maakt door het voorkómen van groote medeklinker-ophooping, het overzicht, dús het lezen gemakkelijker en vooral, geeft *grooter korthed*. Die teekens zijn dan ook onmisbare stenografische hulpmiddelen in onze taal, aan medeklinker-combinaties zoo rijk. Dit heeft de Heer GROOTE wel ingezien; daarom toch kiest hij (blz. 21, al. 5) „s, g, m, t en p zoo, dat men in één beweging kan schrijven *st, sg*, enz.” Hierdoor wordt ontegenzeggelijk het aanleeren dier „ineenvloeiingen” gemakkelijk gemaakt, doch dit heeft o.a. het nadeel, dat hij niet meer vrij was in het kiezen van de gemakkelijkste vormen voor de meest voorkomende letters, wat in R.B. wél kon.

Zoo *moest* het teeken voor *g*, in Gr., bepaald worden gebezigd voor die letter, terwille van de verbindingen

sg (*sch*) en gt (*cht*)

en is die scherpe vorm van de *g*, — die zoo vaak voorkomt, gevolgd door een klinker, o.a. herhaaldelijk in ons voorvoegsel *ge*, — bij Gr. een nadeel voor de schrijfsnelheid (tenzij men voortdurend *g* late overgaan in *t*, zie hierboven). Professor PREIJER, zelf stenograaf (naar het systeem STOLZE), zegt in z'n *Psychologie des Schreibens*: „Man kann mit eckiger Schrift nicht so schnell schreiben wie mit abgerundeter; wenn man sehr schnell und doch eckig schreiben will, werden die Ecken nicht spitz“. De waarheid hiervan kan men met ons gewone schrift onder vinden: bij snel schrijven ronden vele scherpe vormen vanzelf af.

De Heer GROOTE was aan het scherp-eindigend teeken voor *s* (*z*) gebonden, terwille van de teekens *st*, *sp*, *sg* (*sch*).

Al ware echter Gr. door die gedwongen keuze van sommige teekens, wat de snelheid betreft, niet in het nadeel, de keuze der *u* zoodanig, dat daarmee *eu*, *ou*, *au*, *ui* gevormd kunnen worden zonder voor die tweeklanken afzonderlijke teekens te leeren, doet het in kortheid en dus in snelheid noodzakelijk bij R.B. achterstaan; omdat die tweeklanken bij Gr. onloochenbaar ook telkens een beweging meer vereischen dan bij R.B.! Daarenboven belemmeren zij het vlot *lezen*!

Ontegenzeggelijk hoort men bij het uitspreken van het woord *muis* drie, geen vier klanken; *m u i s* en niet *m u i s*. Lezen van Stenografie moet voetje voor voetje worden geleerd; en is even noodzakelijk als schrijven. Heeft men eenmaal de teekens van R.B. geleerd (en men kan niet verwachten dat ooit een stelsel gemakkelijker te leeren zal zijn), dan *schrijf* ik

m u i s

in twee bewegingen ¹⁾ en lees direct *muis*, zooals een schoolkind bij aanvangs-onderwijs in het lezen ook zegt *m u i s muis*.

Bij Gr. schrijf ik:

m u i s

in drie bewegingen en *spel* eerst *m u i s*; het kost meer moeite, daarna het woord te *lezen*. En dit is nu maar een heel klein woordje! Het lezen van Stenografisch schrift is een effectief bestanddeel van de studie en gaat aanvankelijk zeer langzaam. De Heer GROOTE zegt blz. 25, al. 5: „In den beginne moet natuurlijk elk woord gespeld worden, omdat men nog geen woordbeelden kent; daar men nog zeer langzaam leest, ontbreekt het overzicht en verliest men het verband in den zin uit het oog“.

¹⁾ De zuiverste maatstaf voor het tellen der bewegingen is het tellen der *neerhalen*.

Bij R.B. is elk woord en daardoor het verband in den zin vanzelf spoediger te overzien!

Meent iemand: „al gauw krijgt men de teekens *ui*, *eu*, enz., van GR. in het geheugen”, dan zullen we ze als nieuwe teekens moeten beschouwen en bij het reeds verkregen aantal (253) optellen. Allermint kan uit het vorenstaande een bewijs worden geput voor het gemak, waarmee GR. zou worden aangeleerd!

Opgemerkt zij hier nog, dat de korte *u* (*put*) en de *eu* van R.B. in 2 verschillende afmetingen rechts naar beneden loopen; doch geenszins daarom gelijk gesteld kunnen worden met de *u* en de *zes* twee- (en drie-) klanken, waarin *u* voorkomt, van GR., wijl die neerwaartsche beweging slechts een *noodzakelijke* doorvoering is van de klinkerlijn, die successievelijk bij *ij*, *ee*, *oo* en *eu* (247) met flinke onderscheidingen, van richting verandert, wel iets lastiger te maken is dan de andere klinkerlijnen (toch vindt men ze in het Latijnsche schrift terug in de hoofdletters *D*, *L*, *R*, *T*, *Z*; daarenboven *u* en *eu* komen het zeldzaamst voor!), doch overigens het algemeen karakter behoudt. Hetzelfde kan niet gezegd worden van de bedoelde 7 teekens van GR. De *u* draagt bij GR. volkomen het karakter van een *medeklinker-teeken* (zie de *h* van R.B.), een fout, uit het systeem-*St.-W.* overgewaaid, dat hetzelfde teeken bezigt, het z.g. „haakje” om de klinker-verdubbeling aan te geven in het correspondentie-schrift, terwijl het overigens de klinkers zinnebeeldig voorstelt.

Voor *ch* in woorden als *chef* geeft GR. een afzonderlijk teeken, dat twee bewegingen vereischt (254) en dus evengoed door *sj* had kunnen worden voorgesteld, gelijk bij R.B.

Dezelfde opmerking geldt voor het teeken voor *x* bij GR.; R.B. schrijft daarvoor *ks*.

Deze en de overige spelregels R.B. zijn, als men wil, fonetisch, doch zeer zeker in overeenstemming met de beginselen der *bezadigde* voorstanders eener „nieuwe (vereenvoudigde) spelling”, waaronder Professor TE WINKEL zelf. Men schrijve gerust *sent*, *kwestie*, *maks*, *sjef*, enz., al is dit op het oogenblik nog geen officieele schrijftaal. Maar men schrijve niet als GR.: — men zal dit nimmer doen, noch eenige erkende schrijftaal, noch eenige Nederlandsche fonetiek — *ses*, *vijv*, *seg*, *lesen*.

Hoort men *ses* en *seg* in beschaafde spreektaal? De „vereenvoudigers” wenschen de schrijftaal in overeenstemming te brengen met de beschaafde spreektaal, zóó dat ook het omgekeerde waar is!

Trouwens in het Leerboek GR. vinden we blz. 18: „wordt *ch* ongeveer als *g* uitgesproken, *c* als *k* of *s*” . . . Juist; *c* is werkelijk *k* of *s*: maar *ch* niet *g*.

„Daar in uitspraak *geen* verschil wordt gehoord tusschen *ei* en *ij*, wordt hetzelfde teeken voor beide gebezigd, terwijl het onderscheid tusschen *f* en *v*, *s* en *z* *verwaarloosd* wordt.”

Juist, *ei* is gelijk aan *ij*; maar *f* niet aan *v*¹⁾, *s* niet aan *z*.

¹⁾ Dit heeft de Heer RIËNTS BALT juist ingezien en is daarom den Heer SCHEITHAUER niet gevolgd, die leert voor het Duitsch: „*v* lautet in deutschen Wörtern wie *f*” (zie: Leerboek SCH., blz. 8).

Maar, als nu *ch* en *g*, *f* en *v*, *s* en *z* niet aan elkaar gelijk zijn, waarom ze dan aan elkaar gelijk gemaakt in een stenografisch stelsel? Was dit dan *noodzakelijk* om een eenvoudig systeem te verkrijgen? Neen, zie R.B.

De Heer GROOTE zegt zelf (blz. 37, al. 3 en 4):

„Fonetisch juist schrijven, hoe verleidelijk het er ook uitziet, daaraan mogen wij niet denken, omdat wij dan zouden zoeken naar het onbereikbare, daar het aantal teekens dat vereischt zou worden dat van ons gewone alfabet verre zou overtreffen en ons zou noodzaken dit aan te vullen met een groot aantal moeilijk schrijfbaar vormen. In plaats van een korter schrift vonden we dan een langer schrift.”

Waarom dan niet den gulden middenweg, als R.B., en waarom dan zoo ver naar het andere uiterste overgeheld, dat men zelf vermoedt (Gr. blz. 37, al. 6): „Men zal ons misschien tegenwerpen dat, door voor *f* en *v*, evenals voor *s* en *z* slechts één teeken te kiezen, het schrift niet tot de spraak nader gebracht, doch integendeel daarvan verwijderd wordt.”

Juist!

En de Heer GROOTE laat daarop volgen:

„Indien deze wijziging op zichzelf stond, zou deze opmerking juist zijn. Waar wij echter voor klanken als *ng* en *ch* in *wang* en *chef* nieuwe letterteekens invoeren, is 't een verbetering. Hadden wij die teekens voor *f* en *s* benut, dan waren wij in fonetische juistheid niet vooruitgegaan, doch hadden het geringere verschil tusschen *f*, *s* en *v*, *z* wel, doch 't grootere tusschen *ng* in *wang* en in *ongaar* en tusschen *ch* in *chef* en in *nacht* niet aangegeven.”

Dat lijkt me weinig steekhoudend. Omdat een ontwerper van een kortschrift geen teekens meer beschikbaar zou hebben voor de letters *f*, *s* en *ch*, moeten we ons daarvoor maar behelpen met de teekens *v*, *z* en *g*! Naast nieuwe teekens voor *ch* en *ng* (in *chef* en *wang*) hadden teekens voor *f*, *s* en *ch* moeten worden gegeven!

Wel is thans veel prijs gegeven, alleen om „minder dan 26(?)” teekens te verkrijgen! En waartoe eigenlijk? Het middel is erger dan de kwaal!

Het systeem-STEGER, dat in de Staten-Generaal gebezigd wordt, heeft nog minder teekens dan Gr., en maar één teeken voor *s* en *z*, *f* en *v*, *t* en *d*, *p* en *b*; maar de Heer STEGER zelf, in de stenografie vergrijpsd, Directeur van de Stenografische Inrichting bij de Kamers, geeft in zijn leerboek „gereedelijk toe, dat die *zwakke zijde* van zijn Stenografie haar minder geschikt maakt voor algemeen gebruik.”

Daartoe in staat gesteld door de eigenaardige *u*, geeft Gr. (in afwijking van R.B.) twee verschillende teekens voor *au* en *ou*!

Gr. blz. 17, al. 1: „Een kleine *i* zonder punt is de stenografische *u*”. Nergens is overigens een woord te vinden over de *volkomen u* in *muur* en *muren*. Wel komen in de leesoefening van die *uu*'s voor, maar in de voorstelling daarvan is geen verschil te bespeuren met de onvolkomen *u* (in *put*).

(Tot mijne bevreesing verzekert de Hr. GROOTE in eenige dagbladen,

dat de volkomen aa, ee, ie, oo, *uu* ontstaan door verlenging der teekens voor de onvolkomen a, e, i, o en u. Wat u en *uu* betreft, moet dit een abuis zijn, want de u, op de *eenig mogelijke* manier verlengend, verkrijgt men het teeken voor *ui*).

Zonder dit ergens meê te deelen, geeft de Hr. GROOTE dus voor volk. en onvolk. u één en hetzelfde teeken.

R.B. geeft slechts één teeken voor volk. en onvolk. *i* (in *dief, dit*). Het Leerboek zegt daaromtrent blz. 7: „Daar wij toch reeds zoo dikwijls *ie* en *i* voor denzelfden klank gebruiken (muziek, Frederica, Paulina), is voor deze twee slechts één teeken genomen”. En: „Voor *ie* kan men desnoods schrijven *i + e*. De samenhang van den zin zal overigens wel nimmer twijfel aan de bedoeling van het geschrevene toelaten.”

Inderdaad is dit laatste het geval gebleken. Op de vraag b.v.: „Waar is Jan?” zal niemand als antwoord lezen: „Hij *ziet* in mijn kamer”, zonder meer, maar wel: „hij *zit* in mijn kamer”. En dit is nog wel een expressielijk door den Heer GROOTE opgezocht voorbeeld (Handelsblad 17 Jan. 1900).

Intusschen wil ik geenszins ontkennen, dat ik liever twee afzonderlijke teekens voor *i* en *ie* in R.B. gezien had.

Echter:

1°. Het is het *eenige* geval, waarin voor twee verschillend uitgesproken letters één zelfde teeken wordt gegeven;

2°. het kon niet anders zonder in een bepaald groote fout te vervallen; een teeken tusschen die voor *i* en *uu* in b.v., dus van *anderhalve hoogte* (op de wijze van GR.) had de mooie consequentie van het systeem verstoord, de te fijne onderscheiding doen ontstaan, die dan tot *twee* verwisselingen aanleiding zou hebben gegeven, nl. zoowel van *i* en *ie* als van *ie* en *uu*!

De practijk leert, dat dit ééne geval — *men kàn ten overvloede voor ie schrijven i + e* (zie hierboven) — werkelijk geen bezwaar oplevert.

Waarom het Leerboek GR. over de volkomen *uu* zwijgt, alsof die niet bestond naast de onvolkomene, is onverklaarbaar.

GR. stelt *u* en *uu*,

s en *z*,

f en *v*,

g en *ch*,

sg en *sch*, (lesgeven, geschenk; wijsgeer,

scheren) gelijk.

Kan men nu maar immer blijven aannemen, dat de zin het wel zal uitwijzen? (Zie: *Duidelijkheid*, 267.)

GR. blz. 9, al. 4 en 5: „Door deze methode worden door één beweging twee tot drie letters weergegeven”.

„Bij de oudere kortschriften werd dit doel bereikt door afzonderlijke teekens voor die samengestelde lettervormen aan te nemen. Het schrift verliest daardoor zijn alfabetisch karakter en verplicht den leerling, behalve de letters van het alfabet, nog daarenboven een groot aantal teekens te leeren; terwijl bovendien het schrijven van verschillende

teekens voor dezelfde letters, enz., wanneer zij door andere gevolgd of voorafgegaan worden, het werktuiglijk spellen in den weg staat en het lezen zeer moeilijk maakt."

Ik kan het daarmee niet eens zijn, voor zoover het R.B. regardeert. Het „leeren van een groot aantal teekens” valt nogal mee (247)! .. „het werktuiglijk *spellen* in den weg staat...”; met R.B. wordt werktuiglijk *geschreven* en *gelezen* (257). En dat is ook juist noodig; niet meer en niet minder! „Het schrift verliest zijn alfabetisch karakter...” Dat hangt af van de opvatting, die men van *alfabetisch* heeft. De Hr. GROOTE schept zich een eigen alfabet. „Dit voor den beginnende geheel vreemde schrift heeft geen antecedenten, waarmee rekening gehouden moet worden, doch is vrij in de keuze der middelen, waarmee *zoo duidelijk mogelijk, zonder de korthed te schaden*, de taal wordt afgebeeld. De Stenografie moet ook op het gebied der spelling vooruitgang toonen en behoeft de gebreken van het gewone schrift niet over te nemen” (blz. 37, al. 1 en 2).

Daàrom voert hij afzonderlijke teekens in voor *ch* (in *chef*) en *ng* (in *wang*). Best! Maar... te schrijven *e + i* voor *ij* (niet omgekeerd!); *oe*, zoodanig dat daaruit de *o* en *e* niet te herkennen zijn; tal van medeklinkers te laten „ineenvloeien”; voor de Nederlandsche taal het verschil te verwaarloozen tusschen

g en *ch*,

v en *f*,

z en *s*,

sg en *sch*:

is dat „vooruitgang op het gebied der spelling”? En heeft de Heer GROOTE wel recht te schrijven (blz. 10, al. 1): „De bijzondere eenvoud stelt *ons* in staat geheel werktuigelijk te schrijven”?!

Veel meer heeft dit de Heer BALT; deze vindt het wenschelijk zijn stenografisch alfabet, *terwille van korthed en duidelijkheid*, flink te voorzien; geeft daarom afzonderlijke teekens voor *sp*, *st*, *nd*, *nt*, enz., en schrijft en leest dan:

s aa r en *sp aa r*,

zonder in het teeken *sp* de *s* te zoeken. „Dit schrift heeft immers geen antecedenten en is vrij in de keuze der middelen, enz...”

Laten we den Heer SCHEITHAUER, den vader van het systeem, aan het woord (Lehrbuch, S. 7): „Die neue Stenographie ist eine reine Buchstabenschrift, die einzige jemals für die deutsche Sprache veröffentlichte Stenographie, bei welcher man keine Regeln für die Silbenbildung zu erlernen hat, sondern *lediglich das Alphabet*”.

Het *systeem-R.B.* is inderdaad *alfabetisch*.

De meerdere teekens maken het systeem *korter* dan Gr.:

Teekens in één beweging geven R.B. en Gr. beide, voor:

cht, *st*, *sp* en *sch*;

daarenboven Gr. alléén, voor deze vijf:

mp, *mt*, *gp*, *mg*, *ng* (in *wang*)

en R.B. alléén, voor deze zeven:

ns, nsch, nt, nd, nk, ng en *nz*.

De *zeven* van R.B. komen vaak voor en geven dan telkens één beweging minder dan bij Gr.; de *vijf* van Gr. veel minder (*mg* en *gp* zoo goed als niet). Die vijf van Gr. zijn ook niet zoo „eigenaardig” als *cht*, *sp*, *st* en *sch*; om de laatste was het den Heer GROOTE te doen, daartoe koos hij eerst *s*, *g*, enz.; en zoo ontstonden de andere ineenvloeiingen toevallig! Vandaar zeker dat nergens *gp* en *mg* genoemd worden, — als verstooten kinderen! — omdat ze, juist door hun zeldzaam voorkomen, meer na- dan voordeel opleveren!

De meerdere teekens van R.B. maken zijn systeem *duidelijker*, omdat medeklinker-ophoopingingen daardoor worden vermeden, een bepaald teeken altijd onmiddellijk een bepaalden klank voor den geest roept en het woordbeeld vlugger is te overzien.

Het lezen wordt er gemakkelijk door.

Omtrent de verbindingen zij nog opgemerkt (zie ook 251):

Geen der verbindingen R.B. (blz. 17) eischt meer dan twee bewegingen (neerhalen).

Bij Gr. komt het me voor, dat de volgende er drie vereischen, blzn. 15, 16:

br, pr, vr *le... le... le...* 1 2 3

Uitgenomen de bijzondere verbindingen van eenige medeklinkers, gevolgd door *l* en *r* (die ook bij Gr. voorkomen en die men wel altijd zal behouden), volgen de letters elkaar bij R.B. immer op als in het Latijnsche schrift, d.i. in hun gewone volgorde.

Bij Gr. echter komen herhaaldelijk op elkaar volgende medeklinkers van plaats te verwisselen, d.w.z. *de tweede links van den eersten*.

Voorbeelden:

Blz. 16:

lb ld lm lg lt lp *ſ c ſ ſ c ſ*

Is dat gemakkelijk?

En dan (zie: stenogram):

blz. 30, regel 5 v.b. *sm* volksmond

ſ *sm*

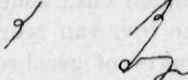
blz. 28, regel 1 v.o. *ft = vt* schrijft

ſ *ft*

blz. 33, regel 4 v.o. *pt* opteekenen

ſ *pt*

blz. 33, regel 2 v.o. *gd* jeugdig

blz. 34, regel 5 v. o. *ps* opschrijven

Op grond waarvan de Hr. GROOTE deze *p* en *s* door een lus verbindt, kan ik niet ontdekken, waar hij alleen een lus voorschrijft voor de verbinding van *klinkers* en *medeklinkers* en dan zelfs de *i* gevolgd door een medeklinker uitsluit (251). Herhaaldelijk maakt zich de Hr. GROOTE in zijn stenogram aan deze afwijking schuldig.

Kan men van GR. zeggen (blz. 11, laatste al.): „het schrift zal zich van links naar rechts voortbewegen langs de schrijflijn”?

Met veel meer recht van R. B.

GR. (blz. 9, al. 1): „Door de korthed der teekens verwijdert zich het schrift weinig van de schrijflijn”.

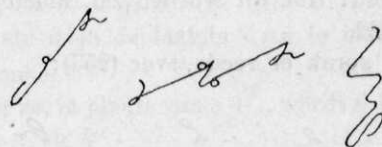
Toch geeft de Hr. GROOTE (trouwens de Hr. BALT ook) den raad (blz. 23, al. 3) „als het laatste deel van een woord te veel boven of onder de schrijflijn komt, af te breken”.

De teekens nu van R. B. zijn even kort (254) als die van GR.

Waarom dan gezegd (GR. blz. 24, al. 5): „Daar dit schrift zich *niet* van de lijn verwijdert, *zoals dit bij andere stelsels het geval is...*”?

Neen, neen! In GR. evenzeer als in R. B. Schrijf b. v. in GR. woorden, waarin *oo* en *oe* elkaar vergezellen of *st* e. d. tweemaal voorkomen of... nog zoo veel.

toeroepen, voortloopen, stikstof

In een noot blz. 10 haalt de Heer GROOTE K. FAULMANN aan: „Die Einfachkeit der Lehre steht in engem Zusammenhange mit dem Wissenschaftlichen Aufbau der Systeme. Je einfacher die Regeln sind, und je consequenter ihre Durchführung, desto leichter ist die Erlernung...”

Het komt mij voor, dat de Hr. GROOTE den Hr. FAULMANN hier een uitspraak laat doen *ten voordeele van R. B.*

Consequente Durchführung von einfachen Regeln!!

En in een zonderling licht treden dan de woorden (GR. blz. 9, al. 2): „Zonder ingewikkelde regels met uitzonderingen te leeren (zoals dit bij de *oudere Stenografieën* het geval is)...” in verband met noot 2 blz. 8, waardoor R. B. ook onder die *oudere stelsels* wordt begrepen!

Ingewikkelde regels met uitzonderingen! R. B. breekt juist *finaal* met dat ouder gebrek!

Is GR. niet eer ingewikkeld dan R. B.?

Verkortingen.

De Heer R. BALT zegt in zijn Leerboek blz. 6: „Voor het gebruik bij handelscorrespondentie, dictaten, de telefoon, niet te snel uitgesproken redevoeringen, enz., scheen het invoeren van verkortingen overbodig. Bij de opname b.v. van zeer snel uitgesproken redevoeringen, het voorlezen van gedrukte of geschreven opstellen, enz., zal het noodig zijn te verkorten”.

Daartoe verscheen een *verkortings-systeem*.

Voor militair gebruik zou echter m. i. met weinige, eenvoudige verkortingen, te kiezen uit dat verkortings-systeem, volstaan kunnen worden.

B. v.

o c u / 7 l v / / u l

l b h z k d nie ij ui he nd

Successievelijk voor:

lijk, baar, heid, zaam, ik, de, niet, zijn, uit, hebben, onder.

Het verkortings-systeem-R.B. bestaat en is zeer gemakkelijk; geen nieuw teeken, geen „afgeleid” teeken; alleen *logische verkortingen* van het geschreven of gesproken woord.

Verkortingen zijn noodig, wil men een werkelijk voordeelige snelheid verkrijgen; en dus nog meer bij GR., dat veel minder kort is, dan bij R.B.

De Heer GROOTE zegt (blz. 22, al. 4): „Hoewel in dit zoo korte schrift verkortingen *gemist* kunnen worden, geven wij er enkele aan om eenig denkbeeld te geven van de wijze waarop die gevormd worden,” en tóch wordt blz. 39 nog een vervolg-werk „Stenografie voor den Reporter” beloofd! Hoe dit worden zal, moeten we beoordeelen naar de „proeve” blz. 22.

Ik sprak er reeds over (253):

h . . . h . . . l . . . h . . . u . . . u . . .

heb hebben had hadden zijn uit word worden.

De ophaal in de verkortingen voor *heb* en *hebben* is niet de *e*, die met het bovenste gedeelte van de *b* een lus zou moeten vormen; trouwens de verkortingen moeten blijkbaar de cursief gedrukte *b* en *bben* voorstellen!

Wat is diezelfde ophaal in de verkortingen voor *had*, *hadden*? Geen *e*, geen *a*, wat dan? *Zijn* en *uit* zijn „afgeleid” uit de teekens voor *ei* en *u*, dus andere teekens.

De verkortingen zijn afhankelijk van de schrijffijn, hierboven, *als in het Leerboek*, door een stippellijn aangegeven.

Dit zijn nog maar proeven van eenvoudige verkortingen! Wanneer zoo wordt doorgedaan, komt men in een labyrinth als het stelsel-WÉRY.

Voor zoover de verkortingen in GR. werkelijk logisch zijn, b. v.

v l h i ij
 voor van lijk heid is zijn,
 zijn ze.... gelijk aan die in R.B.!

Vreemde talen.

R.B. Volgens regel 6, blz. 8, en de voorbeelden blz. 9, als:

bureau = *buro*

courant = *koerant*

guirlande = *girlande*, enz.,

behoort men de vreemde talen „op den klank af” te schrijven.

Op die wijze verkrijgt men het kleinst aantal weer te geven klanken, dús de grootste snelheid en het gemakkelijkst overzicht. In „*de Stenograaf*”, Maandblad voor de Stenografie-R. B., komen meermalen vreemde woorden en uitdrukkingen voor, die immer gemakkelijk te lezen zijn; ik zelf heb fragmenten uit stukken in de vreemde talen in Stenografie overgenomen, zonder bij 't teruglezen op onduidelijkheid te stuiten, en liet iemand een door mij in Stenografie geschreven Duitsch vers lezen, zonder dat 't noodig was hem te helpen.

Wat het schrijven betreft, men schrijft toch gemakkelijker de Hollandsch-klinkende woorden, b. v. *bookoe*, *wee*, dan de letter-combinaties *beaucoup*, *way*, die in de *Nederlandsche* Stenografie vreemd zijn en waarbij men dan ook voortdurend zijn bijzondere aandacht zou moeten bepalen!

Gr. wil vreemde talen „ortografisch juist schrijven” en nog wel „zonder bijzondere regels” (blzn. 22 en 31).

Echter moeten *f*, *s*, *ch*, *q* en *v*, *z*, *g*, *k* onderscheiden worden door de eerste dik, de laatste dun te maken;

ij en *ei*,

door de *ij* langer te maken (waardoor ze, in plaats van *e + i*, wordt *e + ie!*);

c van *s* en *k*

door een punt boven de beide laatste.

Zeven teekens boven de reeds geleerde! Zijn dit geen „bijzondere regels”?!

Schrijven we nu b.v. *beaucoup*, in beide stelsels:

Gr. R.B.

Bij Gr. de *e* van *a* gescheiden, door „de pen even uit de schrijfrichting te brengen”, anders vormen ze samen *o*;

de *c* = *k* met punt;

de *k* vooral dun, anders wordt ze *q*.

Hoe omslachtig, moeilijk, onduidelijk naast R.B. Het laatste onmiddellijk te lezen, dat van Gr. — als het ingewikkelde woord behoort is uitgevallen — slechts langzaam te ontcijferen.

Die onderscheidingen van dik en dun zijn al niet gemakkelijk te onthouden, maar dan... toe te passen! Ik kan bijna geen neerhaal dun maken. Reeds op de school schrijft men de neerhalen dik en... dat worden ze dan ook vanzelf met de pen, terwijl ze met een potlood soms niet dik te maken zijn!

Mij dunkt, met gewoon schrift gaat het eenvoudiger dan op de manier van GR.

En wat de korthed betreft: nemen we den zin „*Tout est perdu fors l'honneur*”.

R.B.	
GR.	

Bij R.B. 11 bewegingen (neerhalen; ten overvloede is ook de alleenstaande ophaal meëgeteld).

Bij GR. 16 idem; de *v* dik, omdat het een *f* is.

GR. moet hier noodzakelijk, nog veel meer dan in het Nederlandsch, in korthed achter staan.

En wat is gemakkelijker? Te schrijven? Te overzien? Te lezen?

Nog een paar sprekende voorbeelden:

R.B.	GR.	
		<i>de l'eau fraîche.</i>
		<i>les feuilles mortes.</i>
		<i>the right way.</i>

Achtereenvolgens:

R.B. 6 bewegingen tegen GR. 9 (met 2 verdikkingen),

6 tegen 10 (met 1 verdikking),

en 4 tegen 8!

Of de verbinding van *ght* goed is, daaromtrent geeft het Leerboek GR. feitelijk geen zekerheid.

De Hr. GROOTE belooft „later op het schrijven in vreemde talen terug te komen” (blz. 31, laatste al.). Met welk doel?

Kortheid.

Na al het voorgaande kan ik over de kortheid kort zijn. Ik toonde aan:
1°. *u, uu, au, ou, eu, ui, eeu, ieu* zijn acht vormen, die telkens bij GR. één beweging meer vereischen dan bij R.B. (257);

2°. tegenover de *zeven* veel-voorkomende vormen, waartoe bij R.B. één beweging wordt vereischt tegen twee bij Gr.: *ns, nsch, nt, nd, nk, ng, nz*, staan er *vijf* van GR., die veel minder voorkomen (twee zelfs zeer zelden!) en waarbij het omgekeerde het geval is: *mp, mt, ng* (in *wang*) ... *gp, mg*.

De conclusie is gemakkelijk: *R.B. wint het verre in kortheid van Gr., vooral bij het schrijven van vreemde talen!*

Duidelijkheid en snelheid.

Duidelijkheid en snelheid houden steeds verband. Waar de een terrein wint, verliest de ander. Schrijven met grooter snelheid gaat ten koste van de duidelijkheid, en waar de duidelijkheid hooge eischen stelt, moet de snelheid verminderen.

Een stelsel, dat door *natuurlijke duidelijkheid* uitmunt, zal daarom de grootste snelheid toelaten.

Iemand vertelde mij, dat hij het met het stelsel-WERY zoover had gebracht, dat het hem eens gelukt was een gedeelte van een preek op te teekenen, maar, voegde hij er openhartig bij, „thuis gekomen, kon ik het niet meer teruglezen”.

Een stelsel, dat in het Leger bruikbaar zal zijn — ook, en voornamelijk, te velde — behoort duidelijk te wezen in de eerste plaats. In dit opzicht behoort het de meest mogelijke waarborgen te geven.

Ik was vóór de verschijning van GR. reeds van meening — en had dit in een voor dit Tijdschrift bestemd stuk gaarne ter kennis gebracht van belangstellenden — dat het *stelsel-R. B.* het stelsel was, *waardig om in het Leger te worden ingevoerd*. Het geeft ons teekens, die aan grootsten eenvoud, de grofst mogelijke onderscheidingen paren. Die teekens zijn van enkele, halve en dubbele hoogte, van enkel- en tweevoudige breedte.

Tegen de teekens van halve hoogte bestaat geen bezwaar, omdat zij, dicht bij het voorgaande teeken blijvend, gemakkelijk te herkennen zijn, ook aan de plaats van het volgende.

Zoo is de onvolkomen *e* van R.B. uitstekend te onderscheiden van de volkomen *ee*:

pet, peet, met, meet

De onvolkomen *e* en *u*, die zich zeer weinig van het voorgaande teeken verwijderen, zijn de eenige klinkertekens van halve grootte, bij R.B.; de andere zijn van *enkele en dubbele grootte* (247).

Al maakt men, snel schrijvend, een klinkerteeke wat te lang of te kort, ze gaan niet in elkaar over, wegens de *grove onderscheidingen*.

Deze beginselen van SCHEITHAUER, door den Heer R. BALT op het Nederlandsche stelsel toegepast (zie ook 255), maken, dat dit stelsel inderdaad onleesbaarheid in denzelfden graad uitsluit als ons gewone schrift.

En GR.?

Wel komt het *beginsel* van klinkervorming overeen met dat bij R. B., maar het ééne noodige — de grove onderscheiding — ontbreekt.

Klinkers GR.				Gelijksoortige klinker- teekens R.B. (ter vergelijking).	
e	a	o	oe	i	uu
,	/	/	/	/	/
—	—	—	—	—	—
ie,	ee,	aa,	oo	oo,	ee, ij.

Die teekens van GR. zijn alleen uit elkaar te houden, zoolang men deze Stenografie *teekent*, op *gelijnd* papier! Zoo spoedig men gaat *schrijven*, en dus niet meer die uiterste nauwkeurigheid betrachten kan als bij de studie, gaan die onderscheidingen noodwendig verloren.

Juist die *o* tusschen *a* en *oe* zal de grootste verwarring veroorzaken. Een *a* iets te groot of een *o* iets te klein, en men weifelt tusschen *a* en *o*. Evenzoo is 't met *o* en *oe*!

En *e*, *a*, *o* zijn heelemaal niet verwant!

Hoe *vlug* te schrijven, hoe te onderscheiden:

<i>lang, long</i>		6	6
<i>stal, stol, stoel</i>	<i>zon, zoen</i>	b	b
<i>komt, kamt</i>	<i>schel, schal, schol</i>	d	d

Zie: GR. blz. 15, het woord:

e

Als de beteekenis er niet bijstond, zou men reeds aarzelen tusschen *dar* en *dor*.

Tegen de onvolkomen *e* is geen bezwaar, maar wél tegen de volkomen *ee* (GR.), die zich verder van het voorgaande teeken verwijderd. Waar blijft, bij *vlug* schrijven en op *ongelijnd* papier, het onderscheid tusschen

ie en *ee*
ee en *aa*
aa en *oo*?

Hoe b.v. *vlug* te schrijven, hoe te onderscheiden:

<i>ier, eer</i>		
<i>eer, aar</i>		
<i>aar, oor</i>		
<i>scheren, scharen</i>		
<i>spaar, spoor</i>		
<i>steen, staan</i>		
<i>ma, mee</i>		

Men meene niet, dat die afmetingen wel gemakkelijk uit elkaar te houden zijn. De Heer GROOTE maakt in het laatste woord van zijn stenogram blz. 31 *st* te lang, waardoor de *n* in plaats van de lijn te raken, er zoover van af staat, dat, als de zin het niet uitwees, men zou gaan denken aan *kasten*, in plaats van *kosten*.

De teekens (GR. blz. 17) *u, j, h* gaan te licht in elkander over, *j* in *h* en omgekeerd en beide in *u* (257), terwijl ze met hun drieën geen de minste verwantschap vertoonen.

GR. Zijn de drieklanken *oei, aai, ooi*, nog vaak gevolgd door korte *e*, duidelijk?

loeien, maaien, mooien

GR. Het inconsequente weglaten van de *lus* na *i*, gevolgd door *d, b, m*, is onduidelijk:

lied, liet

GR. Letters, die van onderen scherp eindigen, gaan bij snel schrift over in teekens van geheel andere beteekenis (256).

GR. Herhaaldelijk staat een letter, die op een andere volgt, links van deze laatste, b.v. in

volksmond (262); de *m* links van de *s*, terwijl daardoor de *o* wat schuiner moet worden geschreven om niet door de *s* te gaan;

zalm wordt *zaml*,
galg " *gagl*,
veld " *vedl*.

GR. Het verschil van *lm, ld, lb* met *lg, lt, lp* moet in het leven worden geroepen door den reeds genoemden uitzonderingsregel (252), waardoor de scherpe vorm van *g, t, p* boven de *l* uit zichtbaar wordt.

GR. wemelt van te fijne onderscheidingen, te fijne teekens (van $\frac{1}{3}$ hoogte), die alleen *met nieuwe pennen en langzaam teekenend*, naar behooren zijn voort te brengen. Men schrijve ze maar eens na:

Blz. 17. <i>gul, vul, bul</i>	<i>ko</i>	<i>zo</i>	<i>lo</i>
<i>jak. kapje, takje</i>	<i>h</i>	<i>ka</i>	<i>la</i>
<i>bei, rei</i>	<i>r</i>	<i>r</i>	
<i>beur, geur</i>	<i>ko</i>	<i>ko</i>	
„ 18. <i>leng, vrij</i>	<i>o</i>	<i>zo</i>	
„ 20. <i>geëcht</i>		<i>g</i>	
„ 30. <i>struikelblok, voorbereiden</i>	<i>l</i>	<i>g</i>	
„ 34. <i>kalme handbeweging</i>	<i>u</i>	<i>ko</i>	
enz., enz.			

Het eenige verschil tusschen *guit* en *geuit* *h* *h* is, dat de *ui* in *guit* op de schrijfflijn staat; de *ui* in *geuit* er boven, op een afstand, gelijk aan $\frac{1}{6}$ ($\frac{1}{2} - \frac{1}{3}$) van de hoogte der stenografische *g*.

GR. onderscheidt dikke en dunne teekens bij het schrijven van vreemde talen (265).

GR. moet zijn verkortingen afhankelijk maken van de schrijfflijn!

GR. heeft maar één teeken voor *ch* en *g*,

„ *s* en *z*,

„ *f* en *v*,

„ *sch* en *sg*.

Ziehier, hoe men daarom het stenogram op blz. 27 Leerb. GR. lezen kan: „*Langzaam zgreifen iz een eerzte eiz. Elk teeken moet presies weerchechafen worden en daarbei dient vooral chelet te worden op den form. In 't chewone zgrievt verzgillen u en n door dat de eerzte fan bosen zgerp en fan onderen chebochen iz*”, enz.

Voor *lesgeven* kan men ook lezen *leschafen*,

„ *leesgezelschap* *leescheselzgap*, enz.

Genoeg!

Het stelsel-GROOTE levert geen voldoende waarborg voor de duidelijkheid.

Dit is het groote bezwaar tegen het stelsel-GR.

Stenografie is „*kortschrift*”, zegt de Hr. GROOTE, „*geen snelschrift*”.

Maar, wil men een beduidende snelheid verkrijgen, 4 maal zoo groot minstens als met gewoon schrift (zie: Mil. Spectator 1891, blzn. 637 en 690), dan moet er *snel* geschreven worden. Bij Gr. zou die snelheid, zoo zij al te bereiken is, gepaard gaan met onduidelijkheid, wellicht onleesbaarheid. Of, om duidelijk te schrijven, zou het niet noemenswaard snel kunnen geschieden.

De Kamer-stenografen kunnen *elkaars* stenogrammen niet ontcijferen, naar mij verzekerd is. In de Staten-Generaal is dit geen bezwaar, tenzij één hunner plotseling ernstig ziek werd; maar voor algemeen gebruik moet die mogelijkheid zijn buitengesloten. En vooral voor het Leger, hoofdzakelijk te velde!

Het *stelsel-GROOTE* is, alleen reeds hierom, *beslist onmogelijk als snelschrift*, speciaal als Militaire Stenografie. Aanvankelijk — teekenend — zou men allicht spoedig eenig succes hebben; doch later zou alle gedane moeite vruchteloos blijken en . . . opnieuw de Stenografie bij het Leger voor langen tijd, zoo niet voor goed, van de baan zijn.

Dat ware te betreuren!

Ik heb beide stelsels, aan de hand van de Leerboeken, in alle fineses onderzocht.

Het stelsel-GROOTE is in vele opzichten sprekend het stelsel-RIËNTS BALT (zooals van verschillende zijden reeds is opgemerkt); doch in enkele hoofdzaken (klinkertekens!) en in vele bijzaken afwijkend, valt het in bruikbaarheid daarmede niet te vergelijken.

Op grond daarvan meen ik te moeten concluderen:

Voor invoering bij het Leger kan het stelsel-GROOTE niet, het stelsel-RIËNTS BALT wel aanbevolen worden.

Mocht intusschen het Legerbestuur er reeds toe kunnen besluiten, het aanleeren van één bepaald stenografisch stelsel, in het Leger *aan te moedigen*, dan zou niet alleen de eerste stap tot invoering gedaan zijn, maar ook niet langer de een dit, de ander dat stelsel beoefenen, waardoor noodwendig, bij latere invoering, veel arbeid verloren moet gaan, omdat ongetwijfeld „eenheid van stelsel een eerste vereischte is”.

M. A. PONT,

Januari, 1900.

Tweede-Luitenant-Kwartiermeester.

N A S C H R I F T.

In het „Tijdschrift voor Onderwijs en Opvoeding”, IIe Jaargang, XIe aflevering, wordt Gr. verdedigd en o. a. R.B. gecritiseerd.

„Het stelsel-Gr. zou van alle stelsels, wier bestaan Schr. bekend is, het eenige zijn, dat waarlijk alfabetisch is”. Dat het st.-Gr. niet meer dan 24 *van buiten te leeren* teekens telt, blijf ik beslist tegenspreken, zie blzn. 249 tot 253. Voor mij is de vraag of een stelsel alfabetisch is, overigens niet afhankelijk van het *aantal* letterteekens; en wie het op blzn. 261 en 262 meegedeelde wil toetsen aan hetgeen Schr. verder over het „alfabetische” zegt, zal wellicht met mij ervaren, dat zoowel van het gewone schrift, als van Gr. en R.B.

het laatste het meest nadert tot het ideaal-schrift, het fonetische (Leerboek GR., blzn. 36 en 37).

„De Heer GROOTE besloot een schrift te zoeken, dat, naast de korthed en gemakkelijke schrijfbaarheid der grafische stenografie, tevens den eenvoud van het Latijnsche alfabet bezat” (Ik cursiveer). Men zie:

over die korthed, o. a. blz. 267;

„ gemakkelijke schrijfbaarheid, blzn. 252, 253, 254, 257, 263, 266, 269, 270;

„ dien eenvoud, o. a. blzn. 250—254, 265, 266.

Gemakkelijker dan R.B. kan haast geen stelsel te leeren zijn, zie blzn. 247, 248. Ook de andere door Schr. aangerode punten, worden in vorenstaande bladzijden besproken.

Nog wil ik hiearaan toevoegen:

1. „... de ineenvloeiingen van GROOTE stempelen zijn stelsel tot het eenig alfabetische...” In het gewone schrift vloeiën echter nimmer letters ineen, als bij GR., zie blz. 250. Is nu ons Latijnsch schrift niet meer alfabetisch? In het gewone schrift zijn begin en eind van ieder letter-teeken *duidelijk* te onderscheiden, als bij R.B.

2. Schrijver meent, „te kunnen bewijzen, dat het gebruik van één teeken voor korte en lange *i* beslist een fout is van den „vertaler””, en begint daartoe met aan te nemen, dat „R. BALT voor die twee klanken slechts één teeken heeft, *natuurlijk*, omdat SCHEITHAUER zelf er maar één heeft” (ik cursiveer). Hierin vergist Schr. zich beslist, zie Leerboek R. B., blz. 7, en hiervóór blz. 260.

„Ik ga naar de zangvereeniging en breng een nieuw lid mee”. „Geen lezer ter wereld is in staat mij te zeggen, of ik bedoel een nieuw lid of lied”, zegt Schr. en... hij heeft gelijk. Maar — als ik in dat hoog-geroemde Latijnsche schrift schrijf „dat schilderij is te licht”, „dat meisje is zeer knap”, dan kan geen lezer ter wereld mij zeggen, of ik bedoel „licht van kleur” of „licht van gewicht”, „knap van hoofd” of „knap van uiterlijk”; en als ik in GR. schrijf „het ^{ligt} in mijn kamer”, dan kan wederom geen lezer ter wereld mij zeggen, of het in mijn kamer „licht” (bliksemt) of het (boek, b. v.) er „ligt” (GR. g = ch). Gelukkig echter, gaat er, in alle deze gevallen, — er zijn er meer te bedenken, — iets vooraf of volgt er iets.

En hoeveel woorden zijn er nu, die met korte *i* geschreven, een andere be-teekenis hebben dan met lange *ie*? Als men er een paar dagen aan wil be-steden, kan men er misschien in de geheele woordenlijst een 10-tal vinden. Naast de 2 zinnetjes met de woorden *lid*, *lied* en *zit*, *ziet* zullen dan ook wel moeilijk nog meerdere zijn te vinden. En ik weet, dat nog nimmer van eenigen beoefenaar R.B. een klacht daarover is vernomen.

3. Voorzeker behooren we den Hr. GROOTE „niet te beloonen met verdacht-making en geringschatting.” Neen, laat ons, in alle eerlijkheid, zijn *stelsel* beoordeelen, naast andere.

Doch, als de Hr. GROOTE zich gedroomd heeft een zuiver alfabetisch kort-schrift te vervaardigen, dat, zonder verkrachting, tot een Stenografie in den hoogsten zin van het woord uit te werken zou zijn, dan blijve men niet rede-neeren over den schoonen droom, maar beschouwe de werkelijkheid; beware men niet het stilzwijgen over al de middelen en middeltjes, die de Hr. GROOTE reeds heeft moeten bedenken en nog zal moeten bedenken, om van zijn *kort-schrift* een Stenografie te maken. En men „geringschatte” den Hr. BALT niet door, over zijn stelsel, doorlopend te spreken van een „vertaling(?)”. Dit vraagteeken is van mij.

Men vergeete niet, dat het stelsel-R.B. tal van overtuigde aanhangers telt, die van andere systemen zijn overgekomen en niet aarzelen zouden, naar een nieuw, beter systeem, — vooral als dit zoo gemakkelijk is, — opnieuw te deserteeren; en... dat het stelsel, tot en met den vierden druk reeds, geen wijziging heeft behoeven te ondergaan.

Ik vind het stelsel-R.B. — dat van SCHEITHAUER buiten beschouwing ge-laten, wat billijk is, — een zeer goede *Nederlandsche* Stenografie, en hand-haaf mijn conclusie blz. 271.

BOEK AANKONDIGINGEN.

Nederlandsche Vredesbond. Jaarboek 1900.

Ten aanzien van den inhoud van het Jaarboek van den Nederlandschen Vredesbond vestigen wij in het bijzonder de aandacht op het politiek overzicht over het jaar 1899, als gewoonlijk van de hand van den Voorzitter der Vereeniging, alsmede op eene verhandeling over de Vredesconferentie van Dr. S. BAART DE LA FAILLE.

In de op 24 Augustus ll. gehouden jaarvergadering van den Bond kwam mede ter sprake het artikel over de Vrede-beweging in het Sociaal Weekblad van Maart 1899, waaraan wij op de bladzijden 244 en vlg. van den jaargang 1899 van dit Tijdschrift eenige beschouwingen wijdden.

Uit de daarover gevoerde discussie geven wij hier met groote instemming de volgende woorden van den Heer BAKE weder, als een teeken hoe ook in den Vredesbond met de eischen van het practische leven wordt rekening gehouden: „Wanneer de betrekkingen tusschen de „staten onderling op beteren grondslag zullen gevestigd zijn, zal ge„leidelijke ontwapening en daarmede gepaard gaande vermindering van „oorlogslasten hiervan als vanzelf het gevolg zijn. Zoolang dit niet is „bereikt, mag ons land niet beginnen met legerverzwakking, omdat „hierdoor alleen onze eigene zelfstandigheid als natie gevaar kan loopen, „en niet de internationale verhoudingen gebaat worden”.

Volkomen in overeenstemming met de leidende gedachte, welke uit deze woorden spreekt, schijnt ons de motie op dezelfde vergadering — d.i. dus nog vóór den oorlog — tot betuiging van sympathie voor de Zuid-Afrikaansche Republiek aangenomen en waarin o.a. gezegd wordt: „en drukt den vurigen wensch uit, dat de Britsche regeering „moge beseffen dat het haar onwaardig is den oorlog te beginnen tegen „een volk, dat den vrede wil, *maar zijn duurgekochte vrijheid niet kan „en mag prijsgeven en — zoo 't moet — haar tot het uiterste zal ver„dedigen.*” ¹⁾

Minder gelukkig achten wij de bewoordingen, waarin de dezer dagen door den Vredesbond, op verzoek van het Internationaal Vredesbureau te Bern, aangenomen en mede op den oorlog in Zuid-Afrika betrekking hebbende motie vervat is, waar deze luidt: „Ten einde in de toekomst „een bekrompen nationaliteitsgevoel tegen te gaan, dat te vaak de „aanleidende oorzaak van oorlogen is en van de sociale nooden, die ze

¹⁾ Wij cursiveeren.

„ten gevolge hebben, doet de Bond een beroep op het ruimer en verlichter begrip van vaderlandsliefde, dat, de onafhankelijkheid der volkeren eerbiedigende, het geluk van den geboortegrond grondt op „de samenwerking van elk volk tot het welzijn van alle leden van het „grootte gezin der menschheid”.

Ons althans is het niet mogen gelukken dezen wensch in een practischen leefregel voor de volken om te zetten.

* * *

Het toevouwbare rijwiel, systeem Luitenant
VAN WAGTENDONK.

Dit in het buitenland gepatenteerde en in de eerste Nederlandsche rijwielabriek van den Heer BURGERS te Deventer vervaardigde toevouwbare rijwiel schijnt het beste der tot dusverre uitgedachte wielen van die soort te zijn. Dit systeem toch beschouwende in vergelijking met de verschillende bestaande stelsels van toevouwbare rijwielen, die voor het meerendeel zwak van constructie zijn en waarvan het mechanisme door stof op den duur dikwerf moeilijk gangbaar, zoo niet onbruikbaar zal worden, komt men aldra tot de overtuiging, dat deze gebreken daarbij niet voorkomen. Het is krachtig als gewoon rijwiel en eenvoudig als toevouwbaar door een scharnierstelsel verkregen; een metalen stang met handvat brengt de sluiting te weeg of verbreekt deze. Het gewone model behoudende, steunen de beide ramen elkander en maken het geheel sterker dan dat model.

Voor het leger is het zaak stevige MANNESMANN-buizen te gebruiken, zooals bij dit voertuig is geschied. Wel wordt het gewicht daardoor verhoogd tot 15 KG., doch dit bezwaar weegt niet al te zeer, omdat de man het rijwiel alleen over korte afstanden behoeft te dragen, d.w.z., over terreinhindernissen, door bosschen, over zwaar bemodderde wegen, in het algemeen, daar waar hij niet op het rijwiel kan zitten.

Het geweer wordt ter zijde aangebracht evenwijdig aan de bovenbuis. In elk der twee ramen ter weerszijde van het scharnierstelsel bevindt zich een zg. frametasch, en wel één voor mondbehoefden en hersteltingsbenoedigdheden en één voor de hoog noodige verschooning; de mantel wordt doorgaans opgerold op den stuurstang bevestigd. De man is dus geheel vrij in zijne bewegingen en alleen voorzien van een gordel met houders en patronen.

Het is bekend dat bij menig rijwiel het raam doorbuigt, wanneer men het een weinig schuin doet overhellen en dan op den hoogsten trapper sterk drukt; bij het stelsel WAGTENDONK was bij eene proefneming in dien zin zelfs geen millimeter doorbuiging te bespeuren.

Ook voor de burgermaatschappij heeft dit wiel zijn eigenaardige voordeelen. Daar het namelijk opgevouwen slechts 0.9 M. breed en 1.20 M. hoog is, kan het in huizen met veel verdiepingen en smalle toegangen,

in kleine kantoren, enz., gemakkelijk plaatsing vinden. Alle bestaande stelsels van rijwielen, voor mannen bestemd, kunnen voorts in den geest van dit stelsel worden gewijzigd.

Om dit rijwiel op te vouwen gaat men als volgt te werk: Men stelt den trapper aan de vaste zijde van het scharnierstelsel evenwijdig aan de schuine buis naar boven; stelt vervolgens de rem om het achterwiel onbewegelijk te houden; opent daarna het scharnierstelsel door met de hand aan het handvat van den stang dezen opvolgend naar rechts, naar boven en naar links te bewegen, — hetgeen bij eenige oefening in eene beweging kan geschieden, daar de stang de geleiding moet volgen — en buigt dan de beide ramen naar elkaar toe. Een veer verbindt deze beide om het opwippen onder het loopen te voorkomen. Wordt het rijwiel op den rug gedragen, dan geschiedt zulks door middel van het aangebrachte draagriemenstel, het geweer alsdan omlaag.

Behalve de eer eene zoo practische vinding ten behoeve ook van het leger te hebben gedaan, komt den Luitenant VAN WAGTENDONK een woord van lof en erkentelijkheid toe voor de belangelooze wijze, waarop hij de vruchten van zijn onderzoek en zijn streven ten bate van dat leger beschikbaar heeft gesteld. Op blz. 140 van het III^{de} Verslag van de Vereeniging ter beoefening van de krijgswetenschap, leesjaar 1899—1900, handelende over de voordracht van den Kapitein-Ingenieur R. SCHEFFER over: „het gebruik van het rijwiel voor oorlogsdoeleinden”, lazen wij in de mededeelingen, welke Luitenant VAN WAGTENDONK aan het slot van die lezing deed, het volgende: „Moge ik U een rijwiel hebben getoond, doelmatig en eenvoudig voor onze troepen, dan zou het voor mij een eer zijn zoo deze in groote getalen bij het leger werden beproefd, daar ik mijne uitvinding voor ons leger gratis aan de fabriek heb afgestaan”.

Wij achten het eene gelukkige omstandigheid dat juist, ter gelegenheid van de voornoemde lezing, de Heer VAN WAGTENDONK een lans is komen breken voor het practisch belang van het toevouwbare rijwiel, omdat ook wij dit een conditio sine qua non voor wielrijdende gevechtsinfanterie — dus niet te verwarren met den wielrijder-ordonnansendienst — noemen, n'en déplaise den Heer SCHEFFER, die tot eene tegengestelde conclusie kwam en wiens lezing dus, ware hij niet met vrucht weersproken, allicht ook dit vraagstuk weer voor een zekeren tijd van de baan zou hebben geschoven.

E.

Een Zuid-Afrikaansche Zeemacht, door J. H. ROVERS, Oud-Kapitein-Commandant van het Korps Koninklijke Scherpshutters van Groningen. 2de Druk. Uitgegeven ten voordeele van het fonds tot ondersteuning der weduwen en weezen van gesneuvelde burgers in de Zuid-Afrikaansche Republieken. *Amsterdam*, 1900. J. H. DE BUSSY. Prijs *f* 0.40.

Allen, die dit fonds willen steunen, raden wij den aankoop en de lezing van deze brochure ten zeerste aan, want, klinkt de titel ook al eenigszins eigenaardig, de grondgedachte van het betoog is goed.

Behalve de werken des vredes, die door de Noord-Nederlanders verricht kunnen worden om hun stamverwanten in Zuid-Afrika te helpen en die door den schrijver in een zestal punten worden saamgevat, welke hier ter zake niet verder afdoen, worden twee middelen door hem aan de hand gedaan, die den Zuid-Afrikaanders kunnen steunen in hun worstelstrijd voor recht en vrijheid tegen de trouwelooze en hebzuchtige overheersching van het perfide Albion, — middelen, die hen er in kunnen doen slagen de Engelschen met geweld te dwingen om toe te geven en een geheel onafhankelijk Zuid-Afrika te erkennen en te eerbiedigen.

Het eerste middel zou dan moeten bestaan in het uitrusten van vliegende kruisers, die zich op alle zeeën van de Britsche koopvaarders meester maken, deze met de lading als prijzen in onzijdige havens opbrengen en ten voordeele van 's Lands kas — in casu der Zuid-Afrikaansche Republieken — en van de bemanning verkoopen, of, zoo dit onraadzaam mocht worden geacht, ze met lading en al te vernielen door ze te verbranden of te doen zinken.

Aangezien de voorsteller voorziet dat de verwezenlijking van het denkbeeld om eene oorlogskruisersvloot voor Transvaal en Oranje-Vrijstaat te vormen, vooralsnog op onoverkomelijke bezwaren zal afstuiten, geeft hij een tweede middel aan de hand, dat inderdaad meer kans van slagen bevat en trouwens alreeds in de pers besproken is, namelijk het uitreiken door de Regeeringen der bovengenoemde republieken van kaperbrieven aan daartoe gegadigden.

Ons inziens zullen de bedoelde regeeringen daartoe naar alle waarschijnlijkheid echter niet overgaan. De wijze, waarop de Boeren den oorlog voeren, is, van een oorlogsrechtkundig standpunt bezien, zóó correct ja, wat meer zegt, zóó modern, dat zij naar dit middel, dat reeds door andere zeemogendheden bij de Conventie van Parijs in het jaar 1856 bien et duement werd afgeschaft, zeker niet zullen grijpen.

Bovendien blijft het de vraag, nu Transvaal noch Oranje-Vrijstaat over zeehavens beschikken, waar de prijzen te gelde gemaakt zouden kunnen worden, want het is te voorzien, dat de regeeringen van handeldrijvende mogendheden in het belang der door hen te handhaven neutraliteit, zeer beperkende bepalingen te dien aanzien zullen voorschrijven. En dat te gelde maken zal toch wel een noodzakelijke voor-

waarde moeten zijn voor het verkrijgen van de vereischte bemanningen en commandanten van kaperschepen. Door verbranding of het laten zinken der prijzen, blijft er geen voordeel over voor dezen. Bij wie mag men, practisch blijvende, nu echter zooveel zelfverloochening en toewijding onderstellen, dat zij voor het goed recht der Boeren, zonder eenig geldelijk voordeel, een zoo gevaarvol leven zullen gaan lijden, als voor kapers doorgaans is weggelegd?

Wij zullen daarop echter niet nader ingaan en alleen nog vermelden, dat de schrijver der brochure zichzelf beschikbaar heeft gesteld om uitvoering te geven aan de in theorie door hem vooropgestelde maatregelen. Wij hopen hem dus aan het werk te zien gaan en wenschen hem daarbij veel succes toe.

K.

Een woord tot den Nederlandschen jongeling, door PATRIOT.
Breda, 1900. F. VAN SCHIJNDEL.

In wel ietwat te gezwollen toon, die aan het betoog schaaft en meer aan een toast dan aan een ernstig, goedgeameend woord tot onze Nederlandsche jongens doet denken, wordt niettemin een goede zaak voorgestaan.

Het doet den schrijver pijnlijk aan, dat artikel 180 van de grondwet voor het Koninkrijk der Nederlanden nog altijd als het gelijksoortig artikel van de vorige grondwet, voor het meerendeel der Nederlandsche jongelingschap een doode letter blijft, en in zijne gerechtvaardigde verontwaardiging daarover vraagt hij den jongen mannen om zich bewust te zijn hoeveel zij door hun lauwheid op het spel zetten en hoezeer zij zich zullen hebben te beklagen als, de nood aan den man komende, zij onbekwaam zullen zijn om de wapenen te voeren en onmachtig tevens om de vermoeienissen en ontberingen te doorstaan, die aan het oorlogsleven uit den aard der zaak verbonden zijn.

De schrijver vervolgt: „Op u Nederlandsche jongeling, is thans, nu „er gelukkig alom stemmen zijn opgegaan van warme vaderlanders, „mannen van elke richting, om onze weerbaarheid te verhoogen, de „hoop meer dan ooit gevestigd.”

„De roepstem van de nieuwe vereeniging „Volksweerbaarheid” geldt „u allen Nederlandsche jongelingen; die vereeniging zal u den weg „wijzen hoe gij kunt medewerken aan het schoone doel, dat zij beoogt.”

„Op u rust thans de plicht om u bij die vereeniging aan te sluiten, „zoodra zich daarvan in of nabij de plaats uwer inwoning eene afdeeling „heeft gevestigd.”

„Intusschen heeft de jonge vereeniging „Volksweerbaarheid” nog niet „overal hare vleugelen uitgeslagen; niet overal is men even vlug met

„haar den steun te verleenen, dien haar toekomst; niet overal zet de „sympathie even snel om in daden.”¹⁾

„Voor u, die van goeden wil zijt, behoeft dit intusschen nog geen „reden te zijn om niet reeds dadelijk de hand aan den ploeg te slaan, „ten einde u voor te bereiden voor de schoone taak die u wachten kan.”

„De middelen die u daartoe ten dienste staan zijn de volgende:

1°. Het zich aansluiten bij reeds bestaande gymnastiek- of sportvereenigingen, of het vormen dier vereenigingen.

2°. Het deelnemen aan de vrijwillige oefeningen in den wapenhandel.

3°. Het zich aansluiten bij bestaande schiet- en schermvereenigingen, of het vormen dier vereenigingen.

4°. Het lezen van militaire geschriften.”

Deze punten worden in den breede nader ontwikkeld. Wij zullen den schrijver daarbij evenwel niet volgen, maar bevelen de lezing daarvan aan ieder, die het welmeent met ons onafhankelijk volksbestaan, en dit niet zoozeer omdat wij van het individueel initiatief zooveel verwachten, dan wel, omdat het nuttig kan zijn er van kennis te nemen op welke wijze aan een iegelijk de weg gewezen wordt om zijn lichaam te sterken, zijn spieren te oefenen, schietvaardigheid te verwerven en zoo, min of meer voorbereid, in het leger te treden. D.

Vrede door Recht. Orgaan van de Nederlandsche Vrouwenbond ter Internationale Ontwapening. Onder redactie van Mevrouw B. WASZKLEWICZ VAN SCHILFGAARDE, Mevrouw N. VAN DER LINDEN VAN SNEIREWAARD-BOUDEWIJNS en Jonkvrouwe J. BACKER. Januari 1900.

Achten wij in het algemeen de vredesbeweging een gelukkig verschijnsel van dezen tijd, bepaald onze verwachtingen overtreffend is de omstandigheid, dat de Nederlandsche vrouwen een bond konden sluiten ter internationale ontwapening en er zelfs in zijn geslaagd een eigen orgaan het leven te doen zien, waarvan de eerste aflevering ons ter kennisneming en ter aankondiging werd toegezonden. De verwachtingen, door deze uiting van vredelievende gezindheid der Nederlandsche vrouwen bij ons gewekt, mogen misschien overdreven zijn, waar is het, dat wij den hartgrondigen wensch koesteren en uitspreken, dat zij in de allereerste plaats moge strekken ten zegen aan het gemeenschapsleven in den meest intiem kring, het huisgezin, en vandaar door de maat-

¹⁾ In de Telegraaf van 22 Maart jl. komt o.m. een bericht voor, dat te denken geeft. Het luidt als volgt: „Te Velzen gaat het met de afdeeling niet naar wensch. Het bestuur kreeg onderling ongenoegen en staakte zijne werkzaamheden”.

Dat belooft veel en doet ons den goeden ouden patriotten-, alias pruikestijd herinneren.

schappij in steeds grooter omvang zal worden gedragen. Dat is de eenige weg waarlangs het: „hebt elkander lief en weest elkander ten zegen”, in alle lagen van het leven zal kunnen doordringen en de vredes-idee bevruchten. Een andere weg is er niet. Wat baat het of men buitenaf al liefde en eensgezindheid predikt, en in den intiemen kring van het huiselijke leven nog de eenvoudigste en meest loonende betrachtting van dien plicht verwaarloost ten gevolge van karaktereigenschappen, die niet de minste waarborgen opleveren van met anderen in vrede te zullen kunnen leven. Immers, niets! Het doet ons denken aan dien predikant, die des morgens op zalvenden toon het zooveelste gebod aan zijn aandachtig gehoor onder de oogen bracht en 's middags, door ons onvrijwillig beluisterd, het met zijne vrouw op luidruchtige en met zijn oudste lieveling — nota bene een bengel van een jongen, dit zij te zijner ontlasting gezegd — op hardhandige wijze aan den stok had.

Moge *Vrede door Recht* door zijnen inhoud dan theorie en practijk der naastenliefde dichter tot elkaar brengen in het gezin, in de maatschappij en in het verkeer des volks, dan meen ik geen tegenspraak te ondervinden bij de Nederlandsche mannen, wanneer ik de verzekering geef, dat wij zonder uitzondering dien uitslag van harte zullen toejuichen en wel in de eerste plaats met nauwbedwongen vreugde de laatste stuiptrekkingen van het pantoffelwezen zullen aanschouwen. Werd toch dit alleen reeds verkregen, dan ware het met de vele en velerlei moeiten, welke de bovengenoemde dames zich noodwendig getroosten moeten, niet te duur gekocht en Nederland op het gebied van het huwelijksleven een waar dorado geworden.

SOCRATES.

P. S. Wij vergaten nog te vermelden dat op aanvraag aan het hoofdbestuur of aan de commissie van redactie gaarne een exemplaar ter kennisneming zal worden toegezonden. Voor het overige zij medegedeeld dat dit blad in de vierde week van iedere maand verschijnt en gratis wordt toegezonden aan de leden van den bond, zoomede dat de abonnementsprijs bedraagt: voor niet-leden f 1.00, voor leden van den Algemeenen Nederlandschen Vredesbond — dit is geen declaratie — f 0.50, terwijl een afzonderlijk nummer de somma van f 0.10 kost.

De Heer J. H. TOOROP teekende op het titelblad een vrouwenfiguur, als symbool van het orgaan, uit de tijden van ADA VAN HOLLAND, met binnenwaartsche en ietwat platte voeten op een rookend kanon. Zoo als 't behoort, houdt zij de weegschaal van het recht in beide handen met verbazend lange vingers vast, is zij geblinddoekt en draagt haar uiterlijk voorkomen, door den bouwvalligen staat van vele extremiteiten, de zichtbare bewijzen van den zwaren strijd, welchen zij in deze onvolkomene maatschappij te voeren heeft gehad en nog zal moeten bestaan.

Onze grondwet in populaire schetsen door H. M. J. WATTEL.
Met tekst der grondwet en alphabetisch register. *Amsterdam*, 1899.
C. A. J. VAN DISHOEK.

Niet ieder is in staat zich aan te schaffen: De Grondwet met toelichtingen van W. ROOSEBOOM en voor velen is dit ook niet noodig, omdat het er voor hen minder op aan komt de geschiedkundige ontwikkeling van onze staatswetten in bijzonderheden te kennen, dan wel den inhoud, die in de practijk van het leven zoo menigwerf te pas komt. In bovenstaand werkje zien wij dan ook eene pennevrucht, die bijzonder in den smaak zal vallen en een ruim debiet belooft. Behalve de 197 artikelen van de grondwet en de additioneele artikelen, die aan het slot met kleine letter zijn gedrukt, geeft het bijkans negen vel druks tellende boeske eene verklaring van den zin der verschillende plichten en rechten en verbindt daaraan nadere toelichtingen.

De omvang blijkt het best uit de inhoudsopgaaf, die wij hieronder laten volgen: Inleiding. Geschiedenis. Het Rijk, zijn overzeesche bezittingen en zijn bewoners. Verhouding tusschen Nederlanders en vreemden. Vrijheid van drukpers. Recht van petitie of verzoek. Recht van vereeniging en vergadering. Vrijheid van persoon en goed. De Kroon. De inrichting en het inkomen van het Koninklijk huis. De meerderjarigheid van het hoofd van den staat. Het regentschap. De inhuldiging van den Koning. Zijne onschendbaarheid. De verantwoordelijke ministers. De macht des Konings. Het Kabinet. De hooge collegiën van Staat. De Staten Generaal. De begroting der ontvangsten en uitgaven. Onze provinciale besturen. De regeling van het bestuur der gemeenten. Het rechtswezen. Het krijgswezen. De waterstaat. Het onderwijs. Het arbbestuur.

In al deze hoofdstukken wordt op duidelijke en voor iedereen bevatelijke wijze uitgelegd wat men onder de daarin gegeven grondwettige voorschriften heeft te verstaan. Hier en daar treedt de politieke gezindheid van den schrijver daarbij in het licht, doch zonder aan de onpartijdigheid schade te doen.

S.

Trouw aan het Vaandel, door F. B. A. H. VAN APeldoorn.
Sergeant-Majoor titulair bij het 8ste Regiment Infanterie. *Velp*,
1899. L. BOUVET.

Wij achten het een bijdenswaardig talent, waarover de schrijver beschikt, om op zoo geestdriftvolle en toch natuurlijke wijze uiting te geven aan de gevoelens van vorstentrouw, vaderlandsliefde en vaandel-trotsch, die hem bezielen, en wij zijn er van overtuigd, dat het doel, waarmede hij zich aan den arbeid heeft gezet, ten volle door hem is bereikt. In zaken als deze, waar men niet zoozeer tot het verstand dan

wel tot het gemoed behoort te spreken, is het dikwerf zoo moeilijk den juisten toon aan te slaan. Menigeen is geneigd alsdan in overdrachtelijken zin heil te zoeken om de armelijkheid van het betoog te redden, en loopt dan niet zelden gevaar tot overdreven uitdrukkingen te geraken, die niet nalaten met schouderophalen te worden begroet. Anderen daarentegen zijn te dor, te stijf, te zakelijk en weten geen enkele snaar in het gemoed te doen trillen.

Beide klippen heeft de schrijver op bekwame wijze weten te ontzeilen, door een ongekunsteld woord uit het hart tot het hart te spreken en daarbij zich steeds bewust te blijven tot wie hij het woord richtte.

„Moge dit boekje een leidraad zijn bij het theoretisch onderwijs aan onze jeugdige landsverdedigers. Moge de lezing er van strekken tot opwekking van liefde jegens het vaderland tot versterking der gehechtheid aan het roemruchtig Huis van Oranje, tot aankweeking van kameraadschap en tot bevordering van de krijgstucht”, zoo luidde de wensch van den schrijver, in zijn voorbericht uitgesproken. Aan dit doel beantwoordt „Trouw aan het Vaandel” geheel en daarneven legt het getuigenis af van den echt militairen geest van den schrijver, die zich nog bovendien doet kennen als een goed, gevoelvol mensch. Het spreekwoord: „Een goed zoon, die zijn ouders eert” legt ook in dit geschrift eene loffelijke getuigenis af van den inborst van den schrijver.

Wij bevelen de lezing en aanschaffing van dit boekje dan ook gaarne aan allen, die belang stellen in het leger, aan en dit met des te meer vrijmoedigheid, omdat de opbrengst van de uitgave gedeeltelijk bestemd zal worden ten bate van de nog levende minvermogende oud-strijders van de jaren 1830—'31, die onbegrijpelijk genoeg nog altijd tevergeefs wachten op den dank van het levende geslacht, — onbegrijpelijk, omdat, in tegenstelling met het boven neergeschreven spreekwoord, mag worden gezegd: „Een ontzenuwd volk, dat zijn helden vergeet en hen van kommer en gebrek laat omkomen!”

P.

Ter aankondiging ontvangen:

De zedelijke opvoeding van den soldaat. Richtsnoer voor kader, reservekader en soldaten. Handleiding bij de theorie, door H. J. MEYBOOM, Eerste Luitenant der Infanterie. Utrecht, 1900. J. G. BROESE.

Kennis der Stenographie een eisch des Tijds, gevolgd door: Welk stelsel is op het oogenblik het beste? Door W. E. VAN ASBECK BRUSSE, Eerste-Luitenant der Infanterie van het Oost-Indische Leger. *Haarlem*, 1900. DE ERVEN LOOSJES. Prijs f 0.25.
